

XVI. évfolyam

87. szám

ROMALAP

2008. augusztus

Ára: 250 Ft

-
- „**A** rasszizmus lassan intézményesül”
 - A** kisebbségi ombudsman a hitleri időket érzi maga körül
 - **E**gyenlős esélyt a gyerekeknek az iskolakezdéshez!
 - **É**gő áldozat – A roma holokauszt áldozataira emlékezünk
 - **C**igány nyelvek és közösségek a Kárpát-medencében
 - **R**eceptek „cigány módra”

HOSSZÚ ÚT

LD

„**LUNGO DROM**”

Alfa Szövetség

1996 tavaszán életvédő szemléletű magánszemélyek – közöttük védőnő, orvos, pszichológus, tanár, újságíró, pap – szerepeltek az Alfa Magzat-, Újszülött-, Gyerme- és Családvédelmi Szövetség – rövidített nevén: Alfa Szövetség – alapítói között. Alapelvük, hogy az emberi élet a fogantatással induló és a biológiai halállal végződő folyamat. A megfogant embernek ennél fogva természetes emberi joga van a méhen belüli fejlődéshez és a megszületéshez. A szövetség tagjai a megfogant és megszületett gyermekek védelme érdekében önkéntesen tevékenykednek.

Az Új Tudás program első Kiemelten közhasznú szervezetként küldetésük egy termékeny és gondoskodó, minden emberi életet védő társadalom megalapozása, amelyben, a válsághelyzetben lévő – más állapotukat súlyos tehernek érző – szülők minden elérhető személyes és gyakorlati (szociális, egészségügyi, lelki, nevelési, jogi, stb.) szolgáltatást megkapnak annak érdekében, hogy gyermekeiket biztonságosan kihordhassák, megszüllhessék és nevelhessék, ezáltal megelőzhető legyen minden termékenységgellenes magatartás, többek között a magzatelhajtás és az újszülött gyilkosság.

Céljuk, hogy elősegítsék a

válsághelyzetben lévő, magukat terhesnek érző nők magzatainak biztonságos kihordását és megszületését, valamint azt, hogy minden gyermek családban, illetve család típusú kisközösségben nevelkedjék. A főként női önkéntesekből álló, ún. „Alfa-hangok” segítségével szociális, családsegítő, gyermek- és ifjúságvédelmi, bűnmegelőző és ismeretterjesztő szolgáltatásokat nyújtanak, beleértve a válságügyeletet, terhességi teszteket, szülésre való felkészítést, anyaoththoni elhelyezést, örökbe adás/örökbe fogadás előkészítését, jogi tanácsadást, kiadványok megjelentetését, konferenciák tartását.

Alfa-hangok

Bács-Kiskun	06-30-541-000
Baranya	06-30-541-001
Borsod-Abaúj-Zemplén	06-30-541-003
Csongrád	06-30-541-004
Fejér	06-30-541-005
Győr-Sopron	06-30-541-006
Hajdú-Bihar	06-30-541-007
Heves	06-30-541-008
Komárom	06-30-541-009
Nógrád	06-30-541-010
Pest	06-30-541-011
Somogy	06-30-541-012
Szabolcs-Szatmár	06-30-541-013
Szolnok	06-30-541-014
Tolna	06-30-541-015
Vas	06-30-541-016
Veszprém	06-30-541-017
Zala	06-30-541-018
Budapest	06-30-541-019
Zöld szám (ingyenes)	06-80-630-333

Ha segítséget kér, vagy segíteni tud, jelentkezzen!
A megadott telefonszámokon védőnők, orvosok, mentálhigiénés szakemberek és szociális munkások várják a hívását.

Az Alfa Szövetség

Örökbeadást Előkészítő Bizottsága

Az Örökbeadást Előkészítő Bizottság feladata, hogy a szövetségnél nyílt örökbefogadásra jelentkező, magyar állampolgárságú és Magyarországon életvitelszerűen tartózkodó házaspárokat tájékoztassa az eljárás rendjéről, annak jogi, gyakorlati és lelki mozzanatairól, gondozotti viszony kezdeményezése esetén kapcsolatot tartson velük és a vonatkozó előírások szerint kezelje adataikat. Az intéző bizottság megbízatása egy évre szól. Tagjai hétköznap 10–20 óra között hívhatók.

- Kocsis Pálné, ZSÓKA
06-30-680-4076
- Szilágyi Sándorné, ERZSÉBET
06-30-922-6774
- Komlói Ernőné, ILONKA
06-30-541-008

ROMA LAP
Megjelenik havonta.

Megjelenik havonta a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Közalapítvány támogatásával. Kiadja: az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány 5000 Szolnok, Aranka utca 3. – Telefon/Fax: 06-56/513-952, 513-953. Levelezési cím: SZOLNOK Pf.: 77 5001 – e-mail: otk@interware.hu – Internetcím: www.lungodrom.hu. Főszerkesztő: Paksi Éva – Főmunkatárs: Farkas Kálmán – Tervezőszerkesztő: Gudmon András. Munkatársak: Géczy József, Hegedűs Sándor, Józsa Zoltán, Nyári Gyula, Rácz Lajos, Varga Ilona. – Szerkesztőségi titkár: Pálfi Elvira. Felelős kiadó: Farkas Flórián

Címlapfotó Nagy Barbara

Nyomdai munkák: KARCAGI NYOMDA KFT.

Felelős vezető: Márkusné Tankó Orsolya és Nagyné Tankó Tímea ügyvezető igazgató

ISSN 1216-982X

5. zsoltár

A hit beszéde

Köszönöm Uram, hogy férges fám gyökereire nem vetted fejszédet, hanem leráztad a rothadt gyümölcsöket.

2. *A vad hajtásokat lenyesegetted, s beoltottad hitemet a Te igéddel.*
3. *Jöhetnek gonosz fagyok, kivirágzik az én új fám, amely romolhatatlan gyümölcsöt terem.*
4. *Aki ebből eszik sóvárogni fog Isten után és keresni fogja Uram a Te gyümölcsöskertedet.*
5. *Köszönöm Uram, hogy ma is lenyúltál értem és tenyered puha fészkében fölemeltél magadhoz és megetteted, megittattad a Te fiókádat.*
6. *Naponta erősödik, tollasodik a hit szárnya.*
7. *Repülj hitem, gyönyörű madaram a Teremtő egén, szárnyat adott néked az Úr.*
8. *Óh, Mindenhatóm, mily messzire látok én, szárnyamat nem lankasztja csüggedés.*
9. *Gonosz szelek és viharok fölé emelkedem és megpihenek a Te ereszed alatt.*
10. *Kivirágzott szívemben a hit világa, s ontja a békesség, a szeretet és az öröm jó illatát.*
11. *Uram, én naponta megismerem a Te csodáid hatalmát és megtapasztalom a kegyelem simogató erejét.*
12. *Köszönöm Uram a hegyeket mozgató hit hatalmát.*

* * *

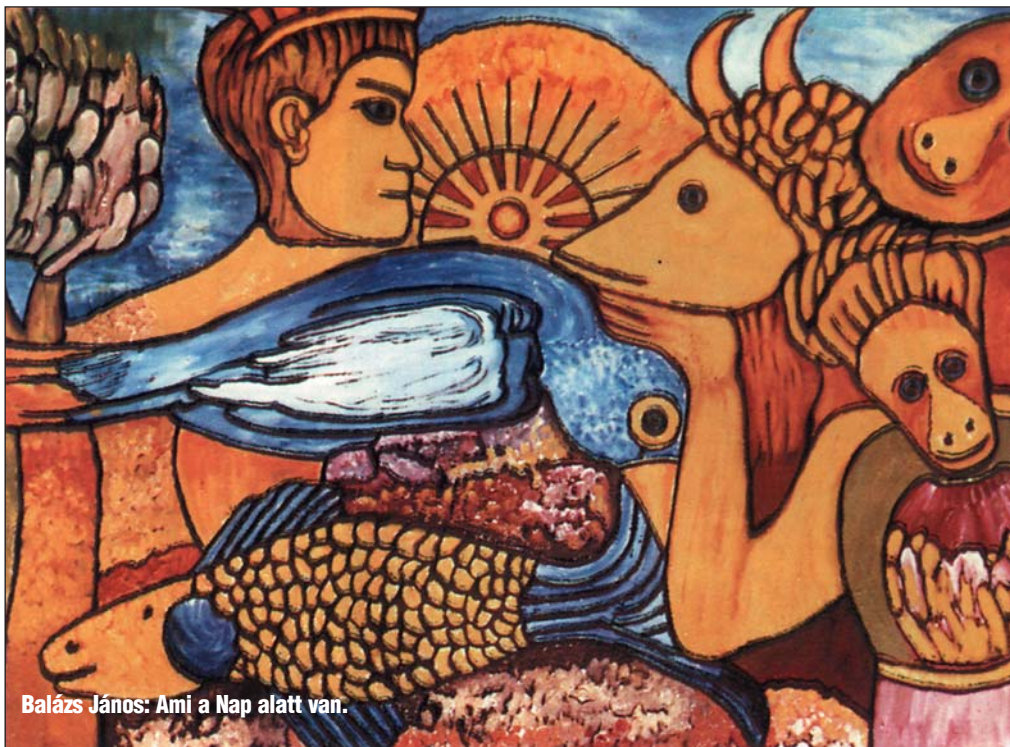
7. zsoltár

Az Úr dicsérete

Kezdednek munkájától mosolyog a szám, mert az elvetett mag immáron kalászbá szökkent, lesz az idén is kenyerem.

2. *Nem éhezik a Te szolgád, mert a hit foszlós kalácsot ad kezembe, s a remény ablaka ma is kitárul.*
3. *Az égen halak úsznak, s a válladra száll Uram a Szent Lélek galambja.*
4. *Hatalmat kaptál az Atyától, hogy megváltsd az életünket, kiömlő véred árán.*
5. *Utat nyitsz a bűn dzsungelén át a Mennyei Atyához, van menetelünk Általad.*
6. *Áldott az üdvösség órája, amely beírta nevemet az Élet Könyvébe.*
7. *Nem érzem már a riadalom súlyát, mert az Úr minden gondot levett vállamról.*
8. *Jézus, a Te neveddel ébredek s alszom el, Te virrasztasz álmaim felett, benne élsz lélegzetemben, gyökeret eresztettél a szívembe.*
9. *A Szent Szellem könnyű fuvallata kisimítja gyűrött arcvonásomat és mosolyra hajlítja szám.*
10. *A Dicsőség gyönyörű tisztásán állsz Uram, s a juhok rád emelik tekintetüket.*
11. *Hálát adok néked Uram, hogy megmentesz a farkasbőrbe bújt emberektől, akik nem félik a Te nevedet.*
12. *A Te igéid köveiből építettem a szívembe imaházat Uram, foglald el a dicséret trónján a Te méltó helyedet.*
13. *Zsámolyul néked adom az életemet, mert jobb nekem ott, mint a világ királyi trónján.*
14. *A világ aranya, ezüstje, olcsó hulladék a Te ígéretedhez képest.*
15. *Veszendő minden, ami embertől van, csak az eredendő bűn örök.*
16. *De a Te drága véred szeplőtelen tisztasága elfedte minden bűnömet.*
17. *Köszönöm Úr Jézus megváltásom semmihez sem hasonlítható ajándékát.*
18. *Hálás vagyok Istenem, hogy asztalt terítettél a tékozló fiúnak, s a kebledre ölelted.*
19. *Himnuszot motyog a szám, Uram, könnyekben fürdik arcom, s hatalmas parázs a szívem.*
20. *S a térd inogni kész, mert jelenléted hatalmát senki sem tudja állva elviselni.*
21. *A gyönyörű zuhanás boldogságát nem tudom elmondani néked.*

A hónap hírei • A hónap hírei

Balázs János: Ami a Nap alatt van.

KORTÁRS ROMA FESTŐK MŰVEI SALGÓTARJÁNBAN

❖ Kortárs roma festők műveiből nyílt kiállítás „Az emlékezés színes álmai” címmel augusztus 15-én Salgótarjában; az október végéig látogatható tárlaton 11 alkotó 140 képét mutatják be a Nógrádi Történeti Múzeumban. A kiállítás anyagát 2007 decemberében a Magyar Nemzeti Galériában, azt megelőzően pedig Pekingben láthatta a közönség a kínai Magyar Kulturális Évad nyitó tárlataként - mondta a megnyitóval egybekötött sajtótájékoztatón Szuhay Péter, a fővárosi Néprajzi Múzeum munkatársa, a kiállítás rendezője. Salgótarjában egy terem teljes egészében egy helyi művésznak szentelték, az 1977-ben 72 évesen elhunyt Balázs Jánosnak, akinek az emlékére a város 2006-ban egész alakos szobrot is állíttatott. A központi tárlaton szereplő 20 képét a salgótarjáni bemutatóra további 44 alkotással egészítették ki a helyi gyűjteményből. A kiállítás időpontjára jelentette meg az Oktatási és Kulturális Minisztérium a Balázs János - Versek, vallomások, látomásosok című könyvet, amelyben a verseket és prózákat a megyei múzeum legszebb Balázs János-képei egészítik ki.

Az emeleti kiállítóterben tíz másik alkotó képei láthatók, köztük a salgótarjáni házaspár, Oláh Jolán és Balogh Balázs András munkái, bemutatkozik többek között Oláh Mara, Ráczné Kalányos Gyöngyi és kiállították Pintér Sándor Roma művészek arcképcsarnoka című sorozatát is. Bereczky Loránd, a Magyar Nemzeti Galéria főigazgatója úgy fogalmazott: a származás önmagában nem predesztinálja a művészeti hivatást, de a roma művészek a génjeikben hozzák világképüket, az ábrázolási készséget és a bemutatási kedvet, kapcsolódva ahhoz a közösséghez, amelyben élni kényszerülnek és szeretnek. A kiállítás képein jellemzően szürreális módon, az egymástól távol eső dolgok összekapcsolásával jelenik meg az identitás, a roma életérzés kifejezése – tette hozzá Bereczky Loránd.

200 MILLIÓT KÖLTÖTT A KORMÁNY EGY „FELSZÁMOLT” PORTÁLRA?

❖ A kormányzónívó.hu után egy másik kormányzati portálra is közel 200 millió forintot fizetett ki a kormány. A Medgyessy-kabinet idején lét-

rehozott RomaWeb hálózatot lényegében felszámolták, mindössze két munkatársa maradt. Információk szerint összesen 139 millió forint uniós és költségvetési forrásból kezdte meg működését a kormányzati portál. Teleki László, az akkori romaügyi államtitkár szerint a Roma-

Web működtetésére évente további 15 millió forintot költött a kormány. A szerkesztőség létszáma pár év alatt tizedére zsugorodott, akik maradtak, most a Szociális és Munkaügyi Minisztériumban dolgoznak. A két munkatárs azóta a fizetését a sajtótárcától kapja, amiért az SZMM hon-

lapját is gondozniuk kell. A főszerkesztő szerint az eredetileg tervezett hét vidéki roma közösségi házból és az azok alá tartozó további harminc információs pontból álló hálózat már évekkal ezelőtt megszűnt.

PÁLFI: A CIGÁNYSÁGNAK IS EL KELL FOGADNIA A TÖBBSÉGI TÁRSADALMAT!

❖ A cigányok és a többségi társadalom gondolkodásában, szemléletében egyaránt szükség van változásra — állítja a Szolnoki Kisebbségi Jogvédő Egyesület elnöke. Dr. Pálfi Miklós szerint ugyanakkor nagy szükség volna az általa már 1994-ben felvetett cigányügyi sajtótárcára. A jogvédő szerint a hazai cigányság a rendszerváltást követően bizalommal élt minden kormány iránt, ám a társadalmi beilleszkedésében nem történt előrelépés. A foglalkoztatástól az oktatáson át a lakhatásig szinte az élet minden területén hátrányban vannak a romák. Bár megszületett több a felzárkózást segítő jogszabály, de ezek csak részben valósultak meg. Az integrációra fordított milliárdok is jórészt csak a szónoklatokban léteztek. Tudományos felmérések alapján sincs az eddigi programoknak igazi eredménye — véli a jogvédő.

BUJKÁL A RASSZISTA VICCLAP FŐSZERKESZTŐJE?

❖ Feljelentést tesz az Országos Cigány Önkormányzat az egyik vicclapban megjelent, rasszista képregény miatt. A kritikák szerint a rajzok a 30-as, 40-es évek náci propagandájára emlékeztetnek. A képregény egy kétheti lapban jelent meg. La Fontaine ismert meséjét a Tücsök és hangya történetét költötték át úgy, ahogy ezt az Országos Cigány Önkormányzat elnöke szerint a

30-as, 40-es évek náci propagandájában tették a romákkal. A feljelentést fontolgatja az újságíró szövetség is. Szerintük ocsmány, sértő és visszataszító a képregény. A szövetség elnézést kért minden romától és nem romától, akiket emberségükben megáláztak. A lap főszerkesztőjét pedig kizárták a szervezetből.

A 45 ezer példányszámú lapban a trágár szöveget obszcén rajzokkal illusztrálják. Utálnak a romákra, a Magyar Gárdára és az olaszlisztkai gyilkosságra is. A mese szerint az a tanulság, hogy ne hagyj, hogy két tücsök jusson egy hangyára.

BIZTONSÁGI ÓR POFOZOTT FEL EGY ROMA FÉRFIT HALMAJUGRÁN

❖ Az eddigi információk szerint az ugrai iskola mellett csattant el egy pofon az utca rendjéért felelős biztonsági szolgálat munkatársa és egy helybéli, 42 éves férfi között. A roma férfi az ütéstől elvesztette az eszméletét. **Lakatos Zsolt**, az Együtt Gyöngyösiért és Halmajugráért Roma-Magyar Egyesület elnöke kifejtette: „egy köztisztviselőben álló, többgyermekes családapát ért indok nélkül” a bántalmazás, aki az atrocitás során elvesztette néhány fogát, és nyolc napon túl gyógyuló sérüléseket szenvedett. Az egyesület által tiltakozásként megfogalmazott petícióban azt kérték: az önkormányzat bontsa fel az őrző-védőkkel kötött szerződést.

MINISZTERI ELISMERŐ OKLEVÉL MEZEI ISTVÁNNAK

❖ *Gyurcsány Ferenc* miniszterelnök megbízásából **Hiller István** miniszter művészeknek és a közművelődésért dolgozóknak adott át díjakat augusztus 20-án alkalmából. Miniszteri Elismerő Oklevelet adományozott **Mezei István-**

nak, a Cigány Válogatott alapítójának, a hazai roma társadalomban végzett kimagasló sport és kulturális tevékenységért.

ÁLLAMALAPÍTÓ SZENT ISTVÁN KIRÁLY ÜNNEPE ALKALMÁBÓL...

❖ „A vendégek és jövővények akkora hasznat hajtanak, hogy méltán állhatnak a királyi méltóság hatodik helyén... Mert amiként különböző tájakról és tartományokból jönnek a vendégek, úgy különböző nyelvet és szokást, különböző példát és fegyvert hoznak magukkal, s mindez az országot díszíti, az udvar fényét emeli, s a külföldieket a pöffeszkedéstől elrettenti. Mert az egynyelvű és egyszokású ország gyenge és esendő. Ennél fogva megparancsolom neked, fiam, hogy a jövővényeket jóakarattal gyámolítsd és becsben tartsd, hogy nálad szívesebben tartózkodjanak, mintsem másutt lakjanak.” (Szent István intelmei fiához, Imre herceghez.)

Fotó: LD archívum

A RomaWeb, a RomNet, az Info Rádió, a Kelet Magyarország a Heol, és a Hírtart hírei alapján összeállította: Paksi Éva

Molotov-koktélos és fegyveres támadás cigányok ellen Piricsén

Molotov-koktélokot dobtak házakra, és lábon löttek egy nőt Piricsén péntekre – augusztus elsejére – virradó éjjel – közölte a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Rendőr-főkapitányság sajtószóvivője.

❖ A Nyírbátorhoz közeli településen két épületre dobtak Molotov-koktélt és rálöttek – mondta **Fülöp Gergely**.

A főhadnagy tájékoztatása szerint egy középkorú nő a lábán sérült meg egy lövéstől, amikor kilépett az utcára, miután zajt hallott. A nő súlyos sérülést szenvedett, kórházba szállították.

A szóvivő elmondta: ismeretlen tettesek több Molotov koktélt dobtak az egymás melletti két lakóépületre, amelyben többen, köztük gyerekek is tartózkodtak. A szabolcsi rendőr-főkapitányság több emberen elkövetett emberölés kísérlete miatt indított nyomozást.

Kolompár Orbán, az OCÖ elnöke az MTI-nek péntek reggel azt mondta: a piricsi kisebbségi önkormányzat vezetője kora reggel telefonon értesítette az esetről, mert közlése szerint az éjszakai támadás áldozatai a cigány kisebbséghez tartoznak.

Az MTI tudósítója helybeliektől úgy értesült, hogy az **Ady Endre** utcát főképpen cigányok lakják.

Az OCÖ elnökének véleménye szerint a Szabolcs megyei eset a múlt hónap galgagyörki éjszakai támadás folytatása lehet, amikor ugyancsak Molotov-koktélt dobtak és többször rálöttek romák házaira ismeretlenek.

Kolompár Orbán közölte: az OCÖ figyelemmel kíséri a nyomozást, és egy általa vezetett, képviselői delegáció elindult a településre, hogy személyesen tájékozódjanak a történetekről.

„Elfogadhatatlannak tartjuk, hogy szélsőjobboldali radikális eszme követői, megtestesítői rendszeres támadást intéznek a cigányság ellen, gyűjtogatnak, lövöldöznek, gyilkossági kísérleteket követnek el” – jelentette ki, hozzátéve, a cigányok rettegésben tartása, megfélemlítése már hónapok óta tart, „és úgy látszik, most már továbbléptek, a megsemmisítésükre törekednek”.

Fülöp Gergely, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Rendőr-főkapitányság sajtószóvivője az MTI-nek péntek délelőtt azt mondta: még tart a helyszíni szemle, de egyelőre olyan adat nem merült fel, hogy a támadásnak etnikai vonatkozása lenne.

A főhadnagy azt mondta: több lövést is leadtak a házakra, de hogy pontosan hányat, a nyomozás érdekeire hivatkozva nem tudatta. Tájékoztatása szerint éles lőfegyverből adták le a lövéseket, amelynek típusát fegyverszakértői vizsgálat állapítja meg.

Kolompár Orbán arra a kérdésre, hogy a rendőrség szerint eddig nem merült fel etnikai vonatkozás az ügyben, úgy fogalmazott: több településen és több alkalommal megtörtént hasonló támadásnál is cigányok voltak az áldozatok, ezért nem lehet másról beszélni.

Hozzátette: elvárja a rendőrségtől, hogy rövid időn belül fogja el a támadókat, a bíróság pedig példás büntetéssel rettentse el, a hasonló bűncselekmények elkövetőit, tervezőit. (Hírtart)

A hónap hírei • A hónap hírei

„A rasszizmus lassan intézményesül”

A kisebbségi ombudsman a hitleri időket érzi maga körül

Az 1930-as évek Németországára emlékeztet a mai magyar társadalomban tapasztalható kisebbségellenesség – mondta **Kállai Ernő** kisebbségi ombudsman egy a roma holokausztról szóló konferencián. Még azoknál a politikusoknál is mindig ott van valahol a „de”, akik kiállnak a cigányság mellett – mondta lapunknak.

Kállai Ernő
kisebbségi
ombudsman.

– *Nem túlzás az 1930-as évek Németországához hasonlítani a mai magyarországi kisebbségellenességet?*

– Szándékosan választottam ilyen erős hasonlatot. Figyelemfelhívó céllal, mert a társadalmi jelenségek, amelyek megjelentek Magyarországon, ezt kívánják. Tömeges bűnbakképzés folyik, a problémák kisebbségekre hárítása. Ez a gondolkodás lassan intézményesül. Például népszavazást kezdeményeznek a romák ellen. Ráadásul cigány-

ügyekben hallgatás van. Amikor megdobálták a melegfelvonulást, többen kiálltak és elítélték, helyesen. Romaügyekben is kiáll ugyan néhány politikus, e l m o n d j á k , hogy ez csúnya dolog, aztán hozzátesszik, hogy „de”. Mindegyik ott van ez a „de”. Olyan politikai kultúra kellene, amelyik egységesen és „de” nélkül lép fel. A politiku-

sok egy része a tüzzel játszik azáltal, hogy nem nyilvánít egyértelmű véleményt.

– *Azt mondta, hogy a politikai nyilatkozatok már nem elegendőek, jogi lépésekre van szükség. Mire gondolt?*

– Először is a meglévő szabályokat kellene betartatni, egységesen értelmezni. A tojásdobálás ügyében például hányféle értelmezés látott napvilágot! Aztán a rendőrséget kellene olyan állapotba hozni, hogy valóban rendet tehessen. Lega-

lább hat olyan levelet kapok naponta, amiben arra panaszkodnak, hogy lopják az uborkájukat. Erre nem az a megoldás, hogy egy szélsőjobb szervezet odamegy rendet tenni. Az államnak kell garantálnia a biztonságot. Tenni valamit még időben, mert a társadalom jelentős része támogatja a szélsőséges megoldásokat. A monoki segélyügyben készült felmérés szerint az emberek 70–80 százaléka egyetértett a polgármesterrel.

– *Őn szerint miért alakult így?*

– Az emberek el vannak keseredve. Nincs társadalompolitika már vagy húsz éve, nem tudják, hogy merre tart az ország. Itt a politika arról szól, hogy két-három évente újabb megszorító intézkedések jönnek, és azt mondják az embereknek, hogy ezt még viseljék el. De nincsenek strukturális átalakítások sem az oktatásban, sem az egészségügyben. Ha nem alakítjuk át az oktatást, hogy megfeleljen a munkaerőpiac elvárásainak, hiába toldozgatjuk a költségvetést.

– *Voltak rá kísérletek...*

– Kudarca voltak ítéelve, mert nem volt társadalmi támogatottságuk.

– *Tervez további lépéseket is a figyelemfelhíváson túl?*

– Ez sem az én feladatom lenne, hanem a politikai elité. A monoki ügy óta, amikor azt mondtam, hogy a segély munkához kötése jogellenes, úgy érzem, hogy közellenség lettem, mert nem mondtam, hogy a romák is hibásak.

– *Egyvalamiben mégis hibáztatja a romákat: azt mondja, nem sikerült ütközésképes értelmiséget kinevelniük.*

– Nincs olyan csoportjuk, amely érvényesíteni tudná az érdekeit, nem veszik őket komolyan. A politika arról szól, hogy tudsz-e nyomást gyakorolni. Ők nem tudnak, mert nincs erős értelmiségük. Bármilyen áron, tüzzel-vassal arra kellene törekedniük, hogy kineveljék az értelmiségüket. Hat-nyolc magas szintű gimnázium kellene, kollégiumokkal. Ezzel megnyitni az utat a felsőoktatás felé. Generációk nőnek fel úgy, hogy várják a csodát, de hiába. Így a maroknyi roma értelmiségi is fel fogja adni, és el fog menni.

Matalin Dóra
(Népszabadság)

Egyenlő esélyt a gyerekeknek az iskolakezdéshez

Az Új Tudás program első eleme a kora gyermekkori fejlesztés

A kora gyermekkori és az iskola jórészt meghatározza életünk későbbi alakulását. A kormány az Új Tudás Programban a kora gyermekkori neveléshez nyújtandó támogatással, a bölcsődei-óvodai fejlesztésekkel, az informatika, az idegen nyelv, a természettudományok oktatásának és tanulásának kiemelt támogatásával kívánja elősegíteni, hogy a gyerekek egyenlő eséllyel kezdhessék az iskolát. Ennek megvalósításához mintegy 50 milliárd forintot tervez a kormány az elkövetkező években. A kora gyermekkori és az iskola jórészt meghatározza életünk későbbi alakulását. A kormány az Új Tudás Programban a kora gyermekkori neveléshez nyújtandó támogatással, a bölcsődei-óvodai fejlesztésekkel, az informatika, az idegen nyelv, a természettudományok oktatásának és tanulásának kiemelt támogatásával kívánja elősegíteni, hogy a gyerekek egyenlő eséllyel kezdhessék az iskolát. Ennek megvalósításához mintegy 50 milliárd forintot tervez a kormány az elkövetkező években.

Az Új Tudás program első eleme a kora gyermekkori fejlesztés, amely a születéstől a hat éves kor betöltéséig kíséri figyelemmel a hátrányos helyzetű gyermekek fejlődését, különös tekintettel a halmozottan hátrányos helyzetű, mélyszegénységben élő, elsősorban roma gyermekekre.

Célja: egyenlő eséllyel kezdhesse meg minden gyermek az iskolát. A szegény és leszakadó társadalmi rétegek gyermekei számára is biztosítottak legyenek a koragyermekkori készségfejlesztés komplex szolgáltatásai.

Ennek érdekében a védőnői hálózatot három év alatt 300 fővel fogjuk bővíteni, s a magas színvonalú szakmai munkát végző védőnők számára szakmai díj alapítását javasoljuk; évi 350 millió forint többlet-forrással. A halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek óvodába iratását az első alkalommal 20 ezer forinttal, majd fél-évente további 10–10 ezer forinttal támogatjuk, ha a gyermek részt vesz a foglalkozások legalább három-

negyedén, és óvodáztatása 4 éves kora előtt megtörténik.

A bölcsőde- és óvodahálózat bővítésének támogatása azt a célt szolgálja, hogy az önkormányzatok eleget tudjanak tenni azon kötelességeiknek, hogy igény esetén, a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekeket három éves koruktól el tudják helyezni az óvodákban. Továbbá a 10 ezer lakosúnál kisebb településeken egységes óvoda-bölcsőde jöhet létre. Olyan többcélú, új intézménytípusról van szó, ahol lehetőség nyílik a két évet betöltött, de a három évet még el nem ért gyermekek felvételére és együttnevelésére az óvodásokkal. A program megvalósításához szükséges infrastrukturális fejlesztésekkel kapcsolatosan a kormány a helyi önkormányzatok számára egy 1,6 milliárd forint összegű fejlesztési forrást biztosít.

Ez az új előirányzat a bölcsődék, óvodák infrastrukturális fejlesztését és kapacitásbővítését, valamint az általános iskolák infrastrukturális fejlesztését szolgálja,

a 47 leghátrányosabb helyzetű kistérségben. Emellett biztosítja, hogy az ott élő gyermekek, tanulók ellátása, oktatása igényesebb legyen, különös tekintettel a halmozottan hátrányos helyzetű kisgyermekek esélyegyenlőségének növelésére. A támogatás legkevesebb 2 millió, maximális összege 50 millió forint.

Annak érdekében, hogy a fejlesztések mellett az intézmények eszközellátottsága is javuljon, a támogatási összeg 20 százalékig eszközbeszerzésre is fordítható. A támogatás igénybevételéhez az önrész csupán 5 százalék.

Az önkormányzati tárcánál a közelmúltban már döntés született egy olyan fejlesztési forrásról, amelynek keretében 146, 1500 lakosúnál kisebb településen működő kisiskola mintegy 2 milliárd forint összegű támogatásban részesült. A mostani támogatási forma ennek kiegészítésére, az akkor nem támogatott célok megvalósítására szolgál.

A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek esély-

egyenlőségét biztosítani kívánó Kora gyermekkori fejlesztési program akkor lehet még sikeresebb és eredményesebb, ha ebbe a folyamatba bevonjuk a gyermekek mellett az egész családot. Ennek érdekében megfontolásra érdemesnek tartjuk azt a javaslatot is, amely a családi napközi intézményének kiterjesztését tűzte ki célul.

Az iskoláskor előtt kialakuló fejlődési hátrányok megelőzésében fontos szerep jut a gyermekgondozást segítő intézményeknek, a különböző minisztériumok alá tartozó szervezetek, rendszerek összehangolt munkájának, a megfelelő jogi keretek között zajló információ-áramlásnak, információcserének. Ezek összehangolt munkájának eredményeként talán megakadályozható lesz, hogy a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek kimaradjanak az óvodai nevelésből.

Deák Istvánné
az MSZP országgyűlési képviselője,
az oktatási és kulturális munkacsoport tagja

Központi roma holokauszt megemlékezés az egykori auschwitz-birkenai láger területén

A roma holokauszt áldozatainak emléknapján a lengyelországi auschwitz-birkenai egykori láger területén felállított roma holokauszt emlékmű előtt tartott központi megemlékezésen *Teleki László* szocialista országgyűlési képviselő a magyar kormány képviselőjeként helyezte el koszorúját és mondott emlékező beszédet.

A romaügyekért felelős miniszterelnöki megbízott beszédében azt hangsúlyozta: a rasszista megnyilvánulások, utcai rendezavarások, kisebbségi csoportok elleni erőszak visszaszorítása minden ország kormányának kötelessége, de a társadalom tagjainak is ki kell nyilvánítania, hogy elítéli a rasszizmust.

Teleki László azt is megjegyezte: a sok évtizeden át elhallgatott roma holokausztról ma már egyre több megemlékezést tartanak Magyarországon is, amelyeken kormánytagok, közjogi méltóságok vesznek részt, és ezek a megemlékezések kiemelkedően magas szintű rendezvénynek számítanak a környező országokban is.

„Emlékezni és emlékeztetni kell az emberiséget a 64 évvel ezelőtti gaztettekre, hogy soha többé ne fordulhasson elő” – mondta a magyar roma politikus, aki szerint példamutató cselekedete lesz a német kormánynek, hogy még idén Berlinben a Német Szövetségi Köztársaság parlament-

je, a Bundestag előtt egy roma-színti emlékművet állítanak fel a holokauszt roma áldozatainak, így egy méltó emlékmű, kegyhely előtt róhatják majd le tiszteletüket az emberek a vészorkor-szak áldozatai előtt.

Az auschwitz-birkenai egykori láger területén tartott központi megemlékezésen sok száz emlékező, túlélő és

leszármazott vett részt. A rendezvényen Csehország, Szlovákia, Lengyelország kormányának képviselői, a magyar kormány nevében Teleki László országgyűlési képviselő mondott beszédet. A magyar kormányt képviselő miniszterelnöki megbízott **Kiss Róbert** lengyel nagykövettel és **Borzai Katalin** főkonzullal közösen

helyezte el az emlékezés korszorúit.

A roma holokausztról 1972 óta emlékeznek meg a Cigány Világszövetség párizsi kongresszusának határozata alapján annak emlékére, hogy 1944. augusztus 2-ről 3-ra virradó éjjel több mint 3 ezer cigány férfit, nőt és gyermeket mérszároltak le a náci katonák.

A lengyelországi auschwitz-birkenai egykori megsemmisítő láger területén 15 évvel ezelőtt állítottak emlékművet a meggyilkolt romáknak, és minden évben ezen a napon róják le előtte kegyeletüket az európai országok kormányának és roma szervezeteinek képviselői.

A szakértők félmillióra becsülik a második világháborúban kivégzett románok számát. A nácik 23 ezer cigányt deportáltak Magyarországról, és közülük 21 ezer az auschwitz-birkenai táborban pusztult el.

A roma holokauszt áldozataira emlékezünk

Az alábbiakban a **PONT** Kiadó által kiadott szintik és romák a náci rendszer idején című kötetből közlünk válogatást, mely a holokauszt borzalmait idézi fel.

A mindennapok borzalmai

„Hogy érthetővé tegyük, miféle körülmények uralkodtak a koncentrációs táborokban, röviden vázoljuk a szokásos napirendet. A foglyokat a hajnali szürkületben ébresztették, a legrövidebb időn belül meg kellett mosakodniuk, felöltözniük és a fekvőhelyüket rendbe hozniuk. A reggeli egy darab kenyér és fél liter híg kávé volt. Ezután az egyes blokkok foglyai nyolcas sorokban a gyülekezőhelyre (Appellplatz) vonultak létszámenőrzésre, ami többnyire egy órát vett igénybe. Ennek során az SS egyes foglyokat kiszolgált, ami azt jelentette, hogy büntetésre küldik őket. Ezután a

munkakommandók ötös sorokban kivonultak. Naponta egyszer volt meleg étel, délből egy liter híg, tartalmatlan leves. Az SS zaklatása közben folyó, gyakran tizenkétórás munka után este a fogolybrigádok visszavonultak a táborba. A kimerült és erejüket vesztett embereknek megint órákig kellett a gyülekező helyen állniuk, amíg a létszámenőrzés tartott, ami a több ezer foglynál ritkán sikerült másfél óránál rövidebb idő alatt. Ha valaki megszökött, előfordult, hogy az egész tábornak akár 18 órán át is fagypon alatti hőmérsékleten ott kellett állnia. Sokan már a létszámenőrzés (Apell) alatt vagy a következmények miatt röviddel utána meghaltak. A számlálás után az SS különböző büntetéseket hirdetett ki, vagy önkényesen, vagy teljesen jelentéktelen okokból. A büntetések a többnapos ételmegvonástól, a többórás büntetősorakozótól vagy egy fa bakon

történő megkorbácsolástól egészen olyan kínzásokig terjedtek, mint a kikötés, melynek során az áldozatot a kezére erősített zsinórnaál fogva két méter magasra egy fára vagy oszlopra akasztották.

Eugen Kogon leírja egy fogoly, feltehetőleg szinti vagy roma megbüntetését:

„1938 tavaszán **Koch** parancsnok egy aszociálist, aki szökni próbált, egy faláába tettetett, melynek nyitott oldalát szögesdróttal fedték be. Az elfogott szökevény csak összegörnyedve tudott ülni. Ezután Koch kívülről hosszú szögeket veretett a láda falába, melyek az áldozat legkisebb mozdulatánál a testébe fúródtak. Ebben a ketrechen rakták ki az embert, (egy földmunkást) a felsorakozott tábor előtt szemlére. Nem kapott ételt, két nap és három éjszaka maradt a gyülekező helyen. Rettenetes ordításában már nem volt semmi emberi. A harmadik nap reggelén végre egy méreginjekcióval megszabadították szenvedéseitől.”

Gyerkek

Az 1944-es év során Auschwitzból Buchenwaldba hurcolt gyerekek és fiatalok története szörnyű. Már a tábor bejáratánál statisztikailag rögzítették az életkorukat. Az állomáshely-orvos a második transzport megérkezése után két nappal jelentette a táborparancsnoknak, hogy a transzportban 105 9–14 éves gyermek illetve fiatalok találhatók. 1944. szeptember 25-én a buchenwaldi KZ 200 gyermeket és fiatalokút megint Auschwitzba küldött. A többi fogoly számára egyértelmű volt a deportálás célja. Eugen Kogon írja:

„Az edzett férfiakat is szíven ütötte, ahogy az SS 1944 őszén a zsidógyerekeket és az összes cigánygyereket kiszedte és összegyűjtötte, majd a kiabáló, síró gyerekeket, akinek egy része apjához vagy fogolypártfogó-

jához próbált az egyes kommandókba visszamenekülni, lövésre kész puskával és gépfegyverekkel körülvette, hogy Auschwitzba szállítsák őket elgázosításra.”

A „cigányblokk”

Kezdetben az összes szinti és roma egy elkülönített cigányblokkba került, de ahogy a létszám nőtt, különböző blokkokba osztották szét őket. Az akkoriban 17 éves **Helene W.** így emlékszik vissza a ravensbrücki érkezésre:

„Megérkeztünk Ravensbrückbe, ahol először is lenyírták a hajunkat. Volt ott egy nagy blokk, amit cigányblokknak hívtak. Ez teljesen zsúfolva volt. Mivel a cigányblokk túlszűfolt volt, a szintik a fürdőhelyiségekben feküdtek, mindenfelé feküdtek, olyan volt a zsúfoltság.”

A szintik és romák a zsidók mellett Ravensbrückben is a fogolyhierarchia legalján álltak, ami életben maradási esélyeiket jelentősen csökkentette. Sosem tölthettek be tisztséget a foglyok között, hogy így enyhítették volna az önkénnyt és a terrort. A rokonok szintén koncentrációs táborban voltak, vagy már meggyilkolták őket. Így még attól a korlátozott segítségtől is meg voltak fosztva, amit egy kívülről jövő csomag jelenthetett. A közeli hozzátartozók halálának tudata gyakran megtörte az élni akarást. A KZ-rabság amúgy is lealacsonyító körülményei mellett a szinti és a roma asszonyok különösen mély megaláztatásokat éltek át. Az identitásukhoz tartozó tabu és normarendszer számos, többek között higiéniai és szexuális természetű szabályát a KZ-rabság során elkerülhetetlenül meg kellett szegniük. Különleges megaláztatást jelentett számukra például férfiak előtt ruhátlanul mutatkozni. Ezen kívül mint faji alapon üldözöttek, kitüntetett áldozatai voltak az SS orvosi kísérleteinek és emberölési gáztetteinek.

A „cigány családitábor”

Elizabeth Guttenberger, akit 1943-ban Stuttgartból deportáltak, így írja le megérkezését a lágerbe:

„Szörnyű volt az első benyomás, amit Auschwitzról kaptunk. Már sötét volt amikor megérkeztünk. Óriási épület, de csak fényeket lehetett látni. Az éjszakát egy nagy helyiségben a földön kellett eltöltenünk. Kora reggel

aztán be kellett vonulnunk a táborba. Ott először a karunkra tetoválták a fogolyszámot és levágták a hajunkat. Ruhánkat, cipőnket meg azt a keveset amink még volt, elvették tőlünk. A barakkoknak nem volt ablakuk, csak szellőző csapóajtójuk. A padló agyagból volt. Egy olyan barakkban, ahol talán kétszáz ember számára lett volna hely, gyakran nyolcszázan vagy még többen is voltak. Már önmagában ez rettenetes gyötrelme volt, ez a rengeteg ember ilyen kis helyen. A nagynéném mellettem ment. Néztük egymást és folyt a könnyünk. Borzalmas benyomás! Rettenetes volt. Az emberek mozdulatlanul ültek a pricsceken és csak bámultak ránk. Azt gondoltam, azt álmodom, hogy a pokolban vagyok.”

A lágerbe érkezéssel, mondja **Julius Hodosi**, „megszűntünk embernek lenni.” Az akkor 18 éves **Hermine Horvath** is felidézi a táborba lépés megalázó folyamatát:

„Kopaszra nyírtak, le kellett vetkőznünk, bekentek valami olajos folyadékkal, és aztán a fürdőbe kellett mennünk. Mindenkinek odadobtak egy rongyot. Én egy rövid ujjú, térdig érő fekete ruhát kaptam. Egy ilyen ruhát három-négy hónapig kellett hordanunk. Mivel nem tudtunk mosakodni vagy ruhánkat megtisztítani, el lehet képzelni, hogy hamarosan hogy néztek ki.”

Nem úgy, mint a zsidóknál, a szintiknél és a romáknál az érkezésnél nem volt nyomban szelektálás, melynek során a munkaképeseket a lágerbe irányították, a munkaképteleneket pedig egyenesen a gázkamrákba. Az is szokatlan volt, hogy az érkezőket nem választották külön férfiakra és nőkre, hanem családostul internálták a BII-es részlegbe. Hogy ennek mi lehetett a valódi indoka, csak találgatni lehet. Az SS talán a családi elhelyezéssel a szintik és a romák biztonságérzetét akarta növelni. A korábbi deportálások során a felelősök megtapasztalták, hogy a szintiknél és a romáknál milyen erős a családi összetartás: egy szétválasztás ellenálási akcióhoz vezetett volna. De az is elképzelhető, hogy ebben a speciális táborban különböző faji kísérletekhez akarták készenlétben tartani őket. Magyarázatul szolgálhat a birkenauai gázkamrák túlterheltsége is, ami miatt nem volt lehetőség az azonnali megsemmisítésre. Bármilyen volt is azonban a családi tábor létesítésének motívuma, a láger története mutatja,

hogy a szintik és a romák legyilkolása csupán idő kérdése volt.

A családi táborban a sok megbetegedett gyerek számára egy barakkot kellett elkülöníteni. A volt auschwitzi fogoly, **Lucie Adelsberger**, aki a családi táborban ápolónőként dolgozott, ezt írja: „A gyerekek a felnőttekhez hasonlóan csont és bőr voltak, izom és zsírréteg nélkül és vékony, pergamenszerű bőruk mindenütt kidörzsölődött csontjaik kemény kiszögellésein, ahol gyulladt, gennyes sebek jöttek létre. Szomjúság, csillapíthatatlan szomjúság jelentette az egyik csapást Birkenauban. A gyerekek éjszaka kikúsztak fekhelyükről, négykézláb, titokban (...) a felmosó vödrökhöz másztak és kiitták. (...) A gyerekeket piszkos takarójukkal együtt lehúzták a fekhelyükről, a rothadó szalmazsákról, mely nyüzsgött a férgekől, a „tűzhely” hideg kővén vagy az agyagos földön feküdtek, takaróval megmosták őket, és aztán mindent visszarángattak az ágyba, a nedves, beteg gyerekeket és a vizes takarókat.”

A gyerekek között terjedt a noma, egy rákszerű betegség, melynek fókái az arcot az állcsontig szétrágták. A betegszoba viszonyai reménytelenek voltak, ahogy ez Adelsberger asszony további leírásából is kiderül: „Az éhség és szomjúság, a hideg és fájdalom miatt a gyerekek éjjel sem találtak nyugalmat. Sőhajuk orkánszerűen duzzadt és visszhangzott a blokkban, amíg kimerülten elhalt és rövid szünet után új crescendoba kezdett. Éjszakáról éjszakára áradt a szenvedő teremtmények jajgatása, föl-le, mint a tenger hullámai, mint az emberi kín sosem végződő szimfóniája.”

A katasztrofális higiéniai körülményekhez, a hiányzó orvosi ellátáshoz és az állandó alultápláláshoz adódtak még az SS-től származó gyötrelmek. **Hermine Horvath** írja: „A gyerekek nem csak az éhségtől haltak meg. Gyakran órákig kellett a szabadban állnunk, az időjárástól függetlenül, esőben és hóban, szélben és hidegben, a testünkön szinte semmi, a gyerekekkel együtt. Úgy hullottak, mint a legyek. Hiszen minket, cigányokat ki akartak irtani. ...”

Orvosi kísérletek

Szomorú hírnévre tettek szert azok a bűnös orvosi kísérletek, melyeket **Dr. Mengele** végzett a cigány családi táborban. **Dr. Otmar von Verschuer** professzor, a berlini Vilmos Császár Antropológiai Intézet igazgatója megbí-

zásából a szemszín és specifikus fehérjetestek alapján próbálta a faji ismeretjelzőjeleket öröklődő voltát bizonyítani. Hírhedtek Mengele szelekciói a birkenauai rámpán, ahol kísérleti alanyait válogatta ki. Emberek százait nyomorították vagy gyilkolták meg a tudomány nevében. Mengele a cigány családi tábor 32. számú barakkjában rendezkedett be kísérletei céljából. Az akkor tizenhét éves Helmut Clemens volt a kifutófiúja a betegblokkban. Itt szemtanúja volt Mengele gaztetteinek:

„Esténként a holttesteket, amik egy kis kunyhóban voltak felhalmozva, egyenként ki kellett húznom, a karjukon lévő számokat feljegyezni és néhányat dr. Mengeléhez bevennem. Ő aztán valahogy felvágta őket. A polcokon mindenféle üvegek álltak, bennük szervek, szívek, agyak, szemek és más emberi részek.”

Ismert, hogy Mengele személyesen válogatta ki áldozatait, kísérleteket végzett velük és meggyilkolta őket, ha úgy gondolta, ebből hasznot hajthat. Így a családi tábor romabetegei közül kiválasztott egy férfit és egy gyermeket, és miközben megfigyelte őket, hagyta, hogy éhen haljanak, és aztán felboncolta őket. Az Auschwitz Tábortól Emélmúzeum archívumában megmaradt gaztetteinek néhány nyoma. Így 1944 júniusában Mengele kérvényezte egy tizenkét éves gyermeket a fejének vizsgálatát, vizeletmintákat vizsgáltatott, és kiütéssel tífusszal végzett kísérleteihez a cigány családi táborból száz nőt vérvizsgálatra utalt az auschwitzi SS-higiéniai Intézetbe. Mengele egyik kedvelt kísérleti területe az ikerkutatás volt. Erre a célra a láger teljes területéről kikereste az ikreket, az ikergyerekek között nagyon sok volt a szinti és roma. Mengele a cigány családi tábor létrehozása után nyomban megkezdte szintiken és romákon végzett kísérleteit, amit egy tizenhat cigányikerről szóló 1943 áprilisi kimutatás is bizonyít. **Helmut Clemens** ezeknek a kísérleteknek is szemtanúja volt:

„Akkor is Mengelénél voltam, amikor az ikreket kiválogatta kísérleteihez, nekem kellett aztán hozzá vinnem őket, és Mengele külön számot adott nekik. A kísérletek közben nem lehettem ott, ilyenkor mindig kiküldött. Egyszer mégis ott voltam a szobában, véletlenül, akkor láttam, hogy a gyerekeknek valami folyadékot töltött a szemükbe, amitől óriási lett a szemük. Pár nappal később ugyanezeket a gyerekeket holtan láttam a hullabarakban: dr. Men-

gele minden második, harmadik napon végzett ilyen és hasonló kísérleteket a lágerben.”

Mengele az ikreket személyesen gyilkolta meg a szívükbe adott injekcióval, és szemüket Berlinbe, a Vilmos Császár Antropológiai Intézetbe küldte további tudományos kiértékelésre.

A foglyok a lágerben nagyon jól tudták, hogy minden feltűnő viselkedés a halált jelenthette. Az akkor tízéves

Ceija Stojkát anyja így mentette meg a kísérletektől:

„Ezt az esélyt nem adta meg nekik az anyám. Mindig csak azt mondta nekem: „ha az SS jön, süsd le a szemedet, ne nézz rájuk!” Az anyámnak acélkék szeme volt, nekem zöld. És ez érdekelt volna őket! Hogyhogy egy cigánylánynak zöld a szeme? És akkor azt mondta nekem az anyám: „nézz lefelé, és egyáltalán, bújj el! Az a legjobb.” És ez jó is volt, különben nem volnék itt. Minél kevesebbet ment ki az ember, és minél kevesebbet mutatkozott kint, annál több esélye volt.

Raffael Ilona

„Dachauból három hónap után teherautókkal szállítottak mindenkit tovább Berlinen túl, ilyen gyűjtőtáborba. Amennyit csak betudtak gyömöszölni. Az út nem volt hosszú, talán egy-két óra. Nem tudom már a hely nevét, csak azt, hogy Berlinen túl volt. Volt ott magyar, bolgár, zsidó, holland, cigány, vagy tízfajta nép. Nekünk egy fehér csík volt keresztbefestve a ruhánkon. Nem vehettük le soha, arról azonosítottak bennünket.

Én az ötös barakkban voltam, három magas ágy deszkából, de azon se szalma, se takaró, semmi. A pusztaságon kályha sem volt, feküdni nem lehetett, meg is fagyunk volna. Egy ágyon tízen is ültünk, egymásnak dőlünk: így melegítettük egymást.

Három nap után betettek minket a sóderbányába. Sorba állítottak minket,

dobtuk felfelé a sódert. Ha valamelyik tisztnek nem tetszett valami, fogta, meglökte a legfelsőt és mind dőlünk. Az volt a szerencsénk, hogy nem volt víz a bányába.

Nagyon kegyetlenek voltak. Ha nem tetszett neki a pofánk, csak levett a korbáccsal. Egy idő után már annyi beteg volt, hogy egy éjszaka a katonák hordták el őket. Állítólag a sóderbányába dobálták be őket. A még élőket, de nagyon betegeket bevitték egy pajtaszerűségbe, leszapulták őket, és bedobtak egy égő gyufát. Úgy égtek, mint a fa. Volt, akinek a szeme láttára az egész családját így ölték meg. Tízet vittek be. A tizenegyediknek kellett meggyújtani a gyufát és bedobni. Utána őt is elégették. Ez Ravensbrückben volt, egy zsidóasszony mesélte ezt.

Kegyetlenek voltak. Reggel négykor ébresztő. Ha nem tudtál rögtön leugrani a priccsről, ütöttek-verték. Volt olyan is, aki nem tudott már megmozdulni. Azt agyonverték. Abban a hidegben mezítláb kinn állni sellappelen. Mi, cigányok még jobban szokva voltunk a mezítlábhoz, de az úri nők lába elfagyott a hóba, mire bemehettünk. Sok asszonyt ütöttek agyon, mert odaszólt, hogy miért csináljátok ezt.

Én már reggel négykor a konyhában voltam. Vittem a húst. Egyszer oszt kiütötték a fogamat a németek. Loptuk a húst, oszt elkaptak, kihúzták az egészséges fogamat.”

Összeállította: Paksi Éva

PÉLI TAMÁS

Augusztus 7-én lenne 60 éves Péli Tamás festőművész, volt országgyűlési képviselő, a cigány önszerveződés, a roma politika és közélet máig meghatározó egyénisége, aki 14 évvel ezelőtt, 1994. november 22-én hunyt el, de szellemisége még ma is itt van közöttünk, akkori útmutatói ma is irányadóak. (RomNet)

Péli Tamás Károly 1948. augusztus 7-én született Budapesten. Tanulmányait 1962-ben a Képzőművészeti Gimnáziumban végezte, ahol 1966-ban érettségizett. 1968 és 1973 között a Holland Királyi Képzőművészeti Akadémián tanult. Ezekben az években elsősorban Amszterdamban, de számos más nyugat-európai városban is kiállította műveit. A hetvenes évek második felétől Budapesten és az ország nagyobb városaiban, az 1980-as évektől Strasbourgban és Párizsban rendezett sikeres kiállításokat.

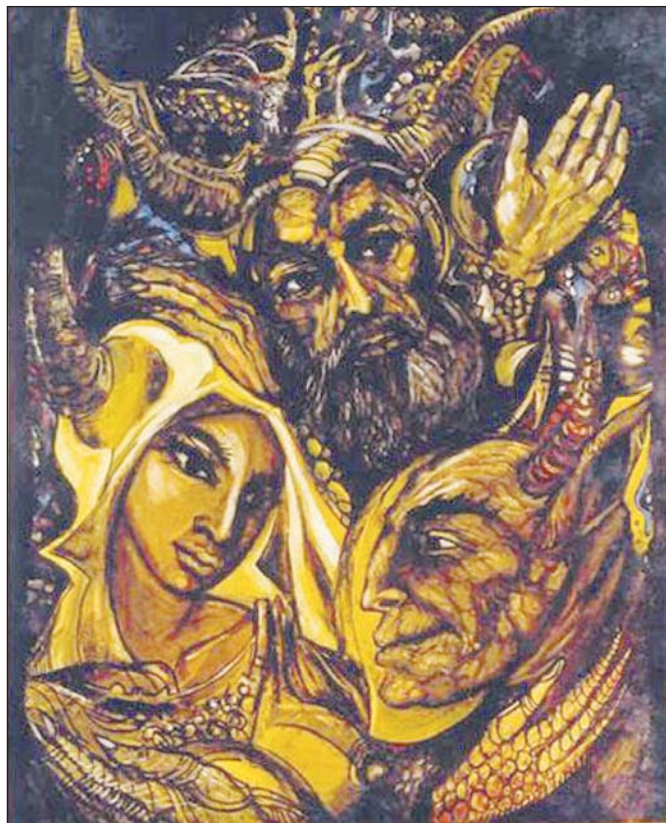
1974-től a Művészeti Alap tagja, 1980 és 1985 között a Fővárosi Tanács tagja volt. 1986 és 1987 között a Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetségének, 1993-tól a

Kethano Drom szerkesztőbizottságának tagja volt. 1992-ben a Magyar Szocialista Párt országos listáján került az Országgyűlésbe. 1994-ben ugyancsak a párt országos listáján szerzett képviselői mandátumot.

A 46 éves korában elhunyt cigány festőművész, szocialista országgyűlési képviselő földi maradványait 1994. december 7-én a Kerepesi temetőben helyezték végső nyugalomra.

Legjelentősebb művei közé tartozik az a monumentális munkája, amely a Holland Képzőművészeti Akadémia falát díszíti. A pannó közel 50 négyzetméter nagyságú.

A különleges szín- és formavilágot létrehozó művész több mint 70 képét

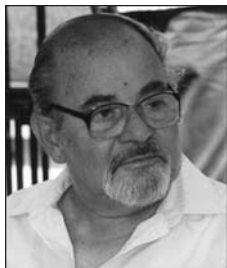
Péli - emlékest

hagyta az utókorra. A parlamenti ülések alatt készített rajzaiból Parlamenti firkák címmel válogatás jelent meg.

Péli Tamás egykori budapesti lakóháza falán, a IX. kerületi Lónyai utca 13/B. szám alatt lévő épületen 2000. szeptember 12-én domborműves táblát avattak a festőművész emlékére. A **Sándor Antal** szobrászművész által készített alkotást a Cigány Művészek Baráti Köre és a Körtánc Egyesület állíttatta.

Péli Tamás emlékére 2006. szeptember 15-én rendeztek képzőművészeti kiállítást Budapesten.

Farkas Kálmán

Sorsfordító magyarok

Péli, a zseni

Péli Tamás – miután felért a festők parnasszusára – büszke örömmel nyugtázhathatjuk, ott ül azok sorában, ahová vágyott. A zseni, a mágneses vonzerőt sugárzó művész képfestőnek vallotta magát, s egyik vele készült interjúban így vallott: „Nagyon szívesen lennék magyar festő. Lehet, hogy ennek is eljön majd az ideje.” Úgy vélem eljött, s aki azt vallotta mint ő, hogy két pántot visel a homlokán: egyik a piros-fehér-zöld, a másik a zöld-kék, akkor elmondhatjuk, hogy e kettős identitású művész nem hogy nem akart egyiktől vagy a másiktól megválni: ellenkezőleg csak így vált teljessé, emberségében, humanizmusában, egész életműve ezt sugározza.

Péli hallatlan nagy felkészültséggel rendelkező, széles látókörű művész, akinek világképe a természetről, társadalomról, az emberi gondolkodásról olyan mélységeket tárt fel, amely különös látásmódjából eredően a származásvilág, a cigány ősiség mélységébe vezette el a látó-gondolkodó embert, s olyan dimenziók tárulnak fel előttünk színekkel, fénnel, árnyékkal játszva, amelyekből úgy tűnik: szenvedéssel készültek ezek a csodálatos képek, amelyeket a televízió jóvoltából ismét bemutatnak.

Bizonyára nem véletlenül éppen a Századfordító magyarok sorozatában emelték olyan magasba Pélit és művészetét, amelyet ma már nem vitathat el tőle senki. Ha elismerik, ha nem ismerik el, akkor is. Része lett annak a világnak, ahol **Balázs János** mellett **Leonardo**val, **Michelangelo**val, **Raffaello**val, s a három híres spanyol **Greco**val, **Velazquez**szel és Goyával egyenlő rangon kell említeni.

Az önvallomásából kiderül: Péli nem volt vallásos, pontosabban a szeretetet tartotta vallásának, mint a dialektikát és a materializmust is magáénak érző

nagy német filozófus Feuerbach, aki azt mondta: az emberek közötti szeretet a vallás. Nos Péli sugárzott a szeretettől, olyan mágneses vonzereje volt, hogy aki egyszer bűvkörébe került, azt hatalmába kerítette, elkápráztatta. Nem volt vallásos, de nem csupán vallotta a Genezist, a Teremtést, de vásznain életre is keltette cigány Jézus képében.

Lugosi Győzővel, a Kossuth-klub igazgatójával, **Choli-Daróczi Józseff**el, a Péli-kortárs kiváló költővel, műfordítóval, a még leheletével is tiltakozó **Kovács József Hontalannal**, s egyáltalán nem mellékesen a legkedvesebb tanítvánnyal, **Szentandrassy Istvánnal** történt beszélgetésből ezen a március 20-ai este 9 órakor közvetített adásból ismét kiderült: még mindig nem eléggé mélyen, nem eléggé a maga nagyságában ismerjük Pélit, akit még holta után is úgy mellőz a hivatalos kultúrhatalom, hogy nem kapott érdemi helyet művészete hallatlan értékű gyűjteménye. Kovács József Hontalan „éneklésében” **Csontváry** utódjaként emlegeti. Vajon meddig tart még a mostoha sors, ami a képeinek jövőjét illeti? És vajon miért? Choli Daróczi József egy Pélivel történt beszélgetés kapcsán említi: „Én mondtam vitakozásunk során, hogy az ember vagy cigány vagy európai. Péli azonnal reagált: Nem kettő, hanem egy. Lehet az ember úgy cigány, hogy európai is legyen. Egy emberben a kettő.”

És Pélinek igaza van, mert csak példaként említem, mint az olasz Leonardo, Raffaello vagy a híres németalföldi festők. Péli integrált személyiség volt, s így vallott: „Az egyetemes értékekhez szeretnék felsorakozni.” Nem érthette meg, bár titokban érezte, s ma már tudjuk felsorakozott a legnagyobbak mellé a képíró Péli. Szentandrassy szerint Péli egy táború volt, meg lehetett mellette melegezni, mert

áradt belőle a szeretet, a mágneses vonzás.

Péli Tamás a cigány-magyar-európai gondolkodó megfestette a Genezist, a Teremtést a maga sajátos képi nyelvvel csodálatos, fantasztikus színeivel, figuráival s ha az a 42 m²-es mű, a Káli istenasszony, a születés maradt volna meg utána a tiszadobi Andrassy-kastélyban, már feledhetetlent alkotott. Hetven Péli-alkotásról tettek említést a Századfordító magyarok című beszélgetés során látták-e együtt? Vajon mi a célja e hallatlan és felbecsülhetetlen értékkel a kultusz tárcának, az illetékeseknek? Valakik gondolkodnak-e erről? Szkeptista vagyok, mint Péli, aki azt mondta: „Nehéz ma Magyarországon cigánynak lenni.” Én teszem hozzá: Legalább olyan nehéz gondolkodónak, újságírónak, írónak, festőnek lenni is. A filmben látott kiállítás nem születhetett volna meg állami támogatással. Cigányosan szólva összedarították költségeire a pénzt.

A Századfordító magyarok – tekintélyes cím alatt közölt Péli-film memető, olyan emlék, amely a festő élő voltától távolodva mind jobban szívünkbe zárjuk, s vele valljuk: „Soha ne adjatok fel magatokat.” Ő még mellőzését vállalva is ellenállt. Megtehetette, mert a zsenik közül való volt, aki „szomorú népünkkel vállalt sorsközösséget.”

A zsenik közül Pélinek is megadatott, hogy emberi, művészi hitvallásában széles látókörű ismeretei révén felismerte azokat az életforrásokat, forráspontokat, ismeretelméleti mélységeket, amelyeket képi formákban csodálatos „cigány”-színekkel a vörössel, feketével, arannyal stb. a fénnel-árnyékkal játszva olyan figurákat teremtet, ami sajátos, egyedi, péli, és senki más művészetével össze nem hasonlítható. Utánozhatatlan!

Ne szerénykedjünk! Péli zseni volt!

2002

Fotók: Nagy Barbara

RIGÓ JANCSI

Lám csak, lám! A hírnév milyen furcsa fogalom. Egy évben született Dankó Pistával (alig két hónappal később látta meg a napot a Pákozd sukorói végén álló cigánytelepen). Sem nótákat nem szerzett, nem írt, sem kirobbanó tehetségű muzsikusként nem tartották számon (a közepszerűnél persze messze jobb volt). Mégis ugyanúgy – vagy talán még jobban – bejárta a híre a hazai sajtót, külföldön pedig kettejük közül pedig csakis az ő nevét ismerte a nagyközönség. Idehaza ugyanúgy mozifilmet kapott, mint *Dankó*. (A magyar-francia együttműködéssel 1958-ban készült „Fekete szem éjszakája” rendezője a háromszoros Kossuth-díjas *Keleti Márton* volt.) Szobra ugyan nem lett, de egy krémfajta – a bőre színét idéző „rigójancsi” – mindmáig a magyar cukrászat egyik legkedveltebb sikersüteménye.

„Kár, hogy a lapok kissé langyosan írnak Rigó Jancsi új dicsőségéről. Rigót *Morgan*, a híres amerikai milliárdos látta vendégül” – írta *Ady* 1907-ben a Budapesti Naplóban. Ő, aki Dankót testvéreinek, igaz magyar géniusznak tekintette, Rigóról mindig gunyorosan, szinte boszszankodva írt. Nagyon is látta, s láttatni is igyekezett, hogy utóbbi primás, főúri és pénzmágnási ajtókat is megnyitó világhíre csak a szenzációhajász sajtó „mellékterméke”, az olvasók pletykáhének csillapítására.

Pákozdin Rigó Jancsi 150 éve, 1858. augusztus 26-án született. Akkoriban csak a muzsikálás jelentette cigánykörökben a tisztas megél-

Rigó Jancsi és Clara Ward egy német képeslapon 1905-ben.

hetés reményét, így szülei már egészen apró gyerekként hegedülésre fogták. Tízévesen édesapja szüreti zenekarában húzta. Mivel azonban hamar kiütközött, hogy van tehetsége, s valami különös belső hajtóerő is munkál benne, mindig találtak neki egy-egy újabb falusi cigány-

bandát, ahol már pöttöm emberként is befogadták. A kelő művészi jártasságot Nagykánizsán, majd a viszonylag jelentéktelen szőlősgyöröki *Csipke* primás keze alatt szerezte meg. Innen került át Kaposvárra, a nagyhírű Szimpliciusz (*Szimpliciusz Barcza József*) primás kezei

alá. Vele egykorú visszaemlékezők szerint nem volt különösen szép fiatalember. Sebhelyes, itt-ott ragyaverte arcát azonban egyenes tartása, magabiztos fellépése, választékos öltözködése és úri modora rendre feledtette. Már kaposvári korszakában is ujjá köré csavarta a nőket.

Szimpliciusz zenekarában előbb kontrás, majd rövidesen segédprímás lett. Hogy ebben mekkora szerepe volt a primása lánya s ő között kibontakozó viszonynak, azt jótékony homály fedi. Tény azonban, hogy 1882-ben nőül vette a nála nyolc évvel fiatalabb leányzót, az akkor 16 éves *Barcza Mariskát*.

Szimpliciusz Barcza Józsefet 1883-tól 1891-ig minden évben egy remek szerződés kötelezte londoni vendéglátókra, ahova 1885-től a veje is elkísérte. Úgy intézte, hogy London felé, vagy onnan hazatérőben, Párizsban is hosszú heteket töltsenek, hiszen muzsikájukra ott is számos vendéglős, szállodás tartott számot. (Rigó Jancsi válóperi dokumentumai szerint az első alkalommal Párizsban mintegy fél évig időztek, s az útra a felesége is elkísérte.). Rigó 1891–1892 körül – amikor Barcza egy időre a hazai felkéréseket részesítette előnyben –, önálló párizsi meghívást kapott. „*Hazajöttem, hogy egy rendez bandát állítsak össze, amihez herceg Jablonovszky sok pénzt adott. De Barcza már akkor Tátrafüredre volt szerződve, mert őt akartam magammal vinni, hát így magam szedtem össze embereket és elmentem*” – emlékezett erre vissza. Saját együttesével – és feleségével – nagyjából három évet töltött a francia fővárosban, amikor érezhetően megromlott közöttük a viszony. Rigó elhidegült az asszonytól. 1895 februárjában kapóra jött számára a hír, hogy édesanyja megbetegedett, s ennek ürügyén hazaküldhette a nejét Pákozdra. Azt kérte tőle, hogy maradjon ott mindaddig, amíg az öreg Rigóné felgyógyul. Ifjabb Rigóné azonban mindössze két hétig tartózkodott a Vencei-tó partján, majd beteg anyósát is magával ragadva, lóhalálában utazott vissza Párizsba. Híre jött ugyanis, hogy Rigó kiköltözött a kö-

zös lakásukból, s zenészeit is odahagyva odébbállt egy igazi hercegnével, akinek a szeretője lett. Mire kiértek, már meg is szöktette az asszonyt a brüsszeli férjétől. Párizsban már csak a botrány forró szelét, s az újsütetű szerelmesek hűlt helyét találták, így dolgavégezetlenül, szégyenszemre térhettek haza. (Arról természetesen nem maradt hír, hogy Rigó mama inkább büszke volt-e.)

Az Alkotmány egy évvel későbbi karácsonyi száma így idézi a párjával hazalátogató nőszedítő primást: „*1895-ben Párizsban voltam, s egy előkelő restaurant-ban játszottam. Egy este feltűnő szépségű és fiatal asszony lépett be a restau-*

hogy melyik nótát húzzam el neki. Az asszony azt felelte, hogy a magamét. Az asszony azután eljött másnap, harmadnap, mindennap, azután meghívott magához is. A férje, Chimay herceg, veszekedő, beteges és csúnya ember, nem csoda hát, hogy jobban tetszettem neki, mint az ura, aki, mikor megtudta, hogy a neje engem szeret, üldözni, kínozni kezdte. A hercegnő emiatt az ősszel elhagyta az urát, s azóta együtt vagyunk”.

A karácsony egyik napján kikocsiztak Pákozdra is. A mézszőke *Claire Ward*, az egykori hercegné, bámulva nézte a kis vityillót, amelyben a cigányprímás apja és anyja lakott. Megölelte és

mentek Székesfehérvárra. A pákozdiak másnap nagy ünnepet rendeztek „*a Jancsi tiszteletére, akit olyan nagy tisztességgé ért*”.

Azon persze, hogy az ön-maga jogán is milliomos amerikai születésű szőke asszonyság annyira csodálkozott a cigánysor látványán, semmi meglepő nincs. A nagyúri szalonokhoz szokott teremtés illet aligha látott addigi élete során. Férje, *Caramen-Chimay herceg* – akitől addig a karácsonyig már hivatalosan is elvált –, nemcsak a legelőkelőbb belga főnemesek egyike volt, hanem az ország egykori külügyminisztere is. Az, hogy szépséges neje – aki egyébként, 1873-ban, Detroitban született, s egy amerikai milliomos lánya volt – épp egy cigányért hagyta el, különösen nagy arculcsapásként érte, köznevetségnek tette ki, így maga is sürgősnek érezte a válást. (Mutatványként talán elég az itthoni Űstökös „Chimay herceg sóhaja” című bökversét idézni, ahhoz hogy beleérezzük magunkat korántsem hétköznapi, megalázó helyzetébe: „*Hogy ingatag az asszony / Megmondta Rigólettó, / Az én megszégyenítőm, / A cigány Rigó lett, ó!*”)

Rigó Jancsit feszítette az önérzet. Mivel tőle azonban a felesége csak komoly kárterítés, illetve asszonytartás fejében lett volna hajlandó elválni, nem tudni, hogy mennyi alapja lehetett a benyújtott bontókeresetének. Aszerint a neje *Rácz Laci* és *Rácz Náci* nevű zenésztársaival is összeadta magát, azaz többször is megszegte a házastársi hűséget.

A pert nagy nemzetközi nyilvánosság kísérte, folyamatosan ébren tartva és terjesztve Rigó legendáját. Érdekessé – és alaposan meggondolkodtató adalék –, hogy Barcza Mariska férje nyilvánvaló és letagadhatatlan házasságszegése miatt nem nyújtott be viszontkeresetet,

Rigó Jánosné - Clara Ward egy német képeslapon.

rant-ba egy férfi oldalán. Láttam, hogy az asszonyra roppant hatással van a játékom, s megkérdeztem tőle,

összecsókolta az öreg párt, kijelentve, hogy ha a válóperét befejezik, megesküszik a fiukkal. Azután vissza-

sőt bíróság előtt azt is kijelentette: ha mégis elválasztaná az urától, akkor is hordani kívánja a Rigó Jánosné nevét. A maga indulatával és eszközeivel sokáig küzdött az elkóborolt férjéért. Az a hír is végigszárgult a nagyvilág bulvárlapjain, hogy kileste és szó szerint rajtaütött. A budapesti Remy szálloda oszlop-csarnokában az addig elkendőzött hölgy „fölemelte a napernyőjét s egyenletesen gyorsuló mozgással több ízben Rigó János vállára és hátára eresztette. Közbe-közbe magyarázatot is tartott. Nagyon rövid lapidáris mondatokban beszélt s nem a leghízelgőbb jelzőkkel ékesítette föl Rigó Jánost. Az erősen zavarba hozott férfiú meghátrált, az asszony is megfordult. Mondd meg a hercegnédnek, hogy megvert a feleséged. Köszöntöm a kegyelmes hercegasszonyt! – kiáltotta ezt ki az urának a kocsiból, amibe hirtelen beugrott. Azután becsapódott az ajtó és keserves zokogás hallatszott. Ezt is elnyomta a megiramodott lovak dobozása” – olvasható a nyilván némileg megszínezett tudósítás 1898-ban Mikszáth Országos Hírlapjában.

A közvélemény szemében Rigó a magyaros huszárvirtus örököse volt. Mert azért az mégiscsak bravúr, ha az ember a milliárdos, s biztos jólétet kínál, nem akármilyen férjtől, egy igazi hercegtől hódít el egy női szívet. Igazi romantikus alaphelyzet. „Rigó Jancsi, aki cigány volt és cigány maradt, mégsem cigány, hanem rögtön úr a demokrata szemekben, mihielyt egy hercegnő megcsókolja a füstös képét és úri libériát akaszt rá” – jegyezte meg az A Hét című korabeli sajtótermék egyik közírója.

Ha nem az élet teremtette volna, ezt a helyzetet, azt mondanánk rá, hogy szirupos, ócska giccs-történet. Így viszont...

Már 1898-ban operettszínpadra állították az addig el-

képzelhetetlen, elképesztő esetet. Zierer, az akkortájt közismert bécsi zeneszerző „A szép Rigó” című egyfelvonásos zenés darabját játszották nagy sikerrel a Wenedig in Wien-ben. Még az évben, május 6-án mutatta be Óbudán a Kisfaludy Színház, Dankó Pista maga írta „Cigányszerlem” című népszínművét, amely szintén Rigó Jancsi és Chimay hercegné történetét dolgozta fel a műfaj sajátosságainak megfelelően. Az olcsó és biztos siker reményében Siliga Ferenc Cserháti Lajossal „Rigó Jancsi hegedűje” címmel szintén írt egy zenés színpadi művet, amely azonban komolyabb visszhang nélkül maradt. Nem úgy, mint a Király Színház 1913. január 21-én bemutatott első Kálmán Imre-operettje, „A cigányprimás”. Ez a darab is a nagy botrányt kavart két szerelmes szökéséről szólt, de Rigó Jancsi történetéhez Rácz Pál és Rácz Laci cigányprimások élettörténetéből is elegyített eseteket.

Rigó Jancsi élete és halála (halálhíre) a ponyvairókat is sokáig ellátta munkával. Nagy Károly, Csathó Ignác és a már említett Siliga Ferenc is írt egy-egy különösen dagályos, színvonal alatti munkát, amelyet bevallottan a legegyszerűbb emberek vásárszintű mulattatására szántak.

A francia pletykalapok folyamatosan szállították a híreket. Előbb a szerelmesek mértéktelen költekezéséről, utóbb arról, hogy a hercegnének már táncosnői fellépéseket kell vállalnia, hogy megkeresse a maga és férje élelemköltségét. Ebből csak a költekezés volt az igaz. Akadt pénzük bőven. Alexandriában, Kairóban éltek, Svájcban, Oroszországba, Japánban utazgattak. Rigót oly annyira befogadta az úri társaság, hogy közös vadászatokba is bevették. (Kammerer Ernő személyében többször akadt még ma-

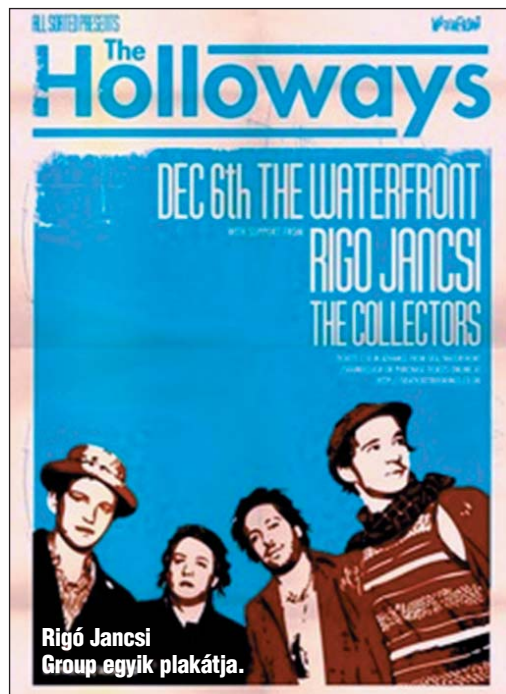
gyar vadásztársa is.) Az urizálásban odáig jutott, hogy egyenesen kikérte magának, amikor egy osztrák hírlapíró primásnak nevezte. „De ugyan kérem szépen, én nem vagyok már primás. Már négy éve nem volt hegedű a kezemben. Én most már magángázó vagyok. Én most élvezem az életet” – dohogta tollba. A válóperén a foglalkozását firtató bírónak a következőt felelte: „Úr vagyok.”

A kivagyiságnak azonban rendszerint nagy bukás a vége. Tíz évig tartott csak a szerelem. Ami a pénztelen, vágyakkal és tüzekkel teli cigányprimásban valaha is tetszett, a pöffeszkedő, költekező, elpuhányosult férfi láttán lassan kiolt az érzelmeket az időközben hitvesé lett Klára asszonyból. Rigó kísértetiesen kezdte emlékeztetni valakire, akit korábban éppen miatta hagyott el. Tőle is elvált. Azonnal számos udvarlóra lelt: nemesek, főnemesek, nagytőkések legyeskedtek a még mindig dúsgazdag nő körül. Úgy tűnik azonban, hogy őt tényleg a szegény sorban élők boldogítására teremtette Isten, hiszen végül egy jóképű fiatal olasz hotelportás vezethette újra oltár elé.

Az „Úr vagyok” állapotból szegény cigánnyá visszavetett Rigó Jancsinak nem maradt más, mint újra kézbe venni a vonót. Szerelmi kalandjának híre szerencsére elég érdekessé tette. Így a korábbiaknál még kevésbé átütő zenészi teljesítménye elle-

nére is kapott egy ideig meghívást a különböző külföldi turnékra. Egy évtizednél kevesebb idő se kellett, s elkopott az egykori legenda. Mind mélyebbre süllyedt. Már nem bandában játszott. Egyedül húzta a mulatókban, feltéve, ha hagyták. Lévy József írja: beszélték róla, hogy utoljára egy levitézlett színésznővel járta a lebujokat és Stradivarius hegedűjével keserves magyar nótákat muzsikált. Nagy szegénységben érte a halál, valahol Amerikában 1927-ben.

Emléke azonban tovább él. Nemcsak a cukrászdákban, s nem csak Pákozdon, ahol idén már negyedik alkalommal rendezik meg születésnapján a Rigó Jancsi Fesztivált. Nagy-Britanniában, Kelet-Norwichben is, ahol egy 2004-ben megalapított angol pop-rockzenekar (Rigo Jancsi Group) viseli a nevét. Az együttes tagjai közt sem magyar sem cigány nincsen. A MySpace-n és a Wildplumon olvasható ismertetőik szerint azért vették

fel a cigányprimás nevét, mert a hercegnével esett kalandjával a zene minden társadalmi különbséget áthidaló szerepét példázza.

Hegedűs Sándor

Hegedűs Sándor

Cigány nyelvek és közösségek a Kárpát-medencében

Gyenge várunk a nyelv, rozsdás vasunk és pajzsunk. Akár ez a vezérsor is állhatna a *Cigány nyelvek és közösségek a Kárpát-medencében* című, a Nemzeti Tankönyvkiadó által megjelentetett, *Bartha Csilla* által szerkesztett, rendkívül tartalmas kötet élén.

Az még csak rendjén való – bár bizonyára több avatatlan olvasót is meglep – hogy a magyarországi cigányok kétharmad (jobb esetben háromnegyed része) csakis és kizárólag magyar nyelven ért, s hogy a saját nyelvet beszélő két legnagyobb hazai cigány csoport tagjai (a romani lovári nyelvváltozatát, illetve a beást anyanyelvüknek tekintők) egy szavát sem értik meg egymásnak, hacsak nem magyarul váltanak egymással gondolatokat. *Pálmáiné Orsós Anna* „A beás nyelv Magyarországon” című tanulmánya részletesen ismerteti a könyvben mindazt, amit a létszámát tekintve a 40–50 ezer magyarországi beás nyelvről tudni kell. Az ő őseik sok száz évvel ezelőtt, valahol a román fejedelemségek területén teljes nyelvcserén mentek keresztül, s ma is az akkori óromán nyelv – sajátos és elkülönült fejlődésen keresztül ment – változatát beszélik. Hogy még bonyolultabb legyen a dolog: ez a nyelv is három tájnyelvi változatban él. Az árgyelán és a muncsán nagyon

közel áll egymáshoz, a ticsán szókins vizsont a valamivel frissebb román kölcsönszavak révén jobban eltér ezektől.

Szalai Andrea „A cigány kisebbség és a nyelvi sokféleség” című dolgozatában a romani nyelvet, annak társadalmi szerepét, és funkcióit ismerteti, majd nyelvi sokféleségét és az egyes nyelvváltozatok sajátosságait taglalja. A romani – mint emlékeztet rá – beszélői számát és a földrajzi elterjedtségét tekintve is Európa egyik legjelentősebb kisebbségi nyelve. Eltérő becslések szerint legkevesebb 3,5 millióan beszélik, míg a legmagasabb számként a 10 millió forog. (Csak összevetésként: Írország teljes lakossága az alsó, Magyarországé és Portugáliáé a felső érték közelében van.) A romani az egyetlen olyan ind nyelv, amelyet a középkortól kizárólag az indiai szubkontinensen kívül, főként Európában beszélnek – írja Szalai. A romani mindenütt kisebbségi nyelv, s nem köthető adott területhez, ami további különlegessége. Ahogyan az is, hogy elsődleges jellemzője mindenfelé a szóbeliség. Beszélői szinte bárhol két- vagy háromnyelvűségben élnek, s számukra a romani helyi változata többnyire csak a belső kommunikáció nyelve.

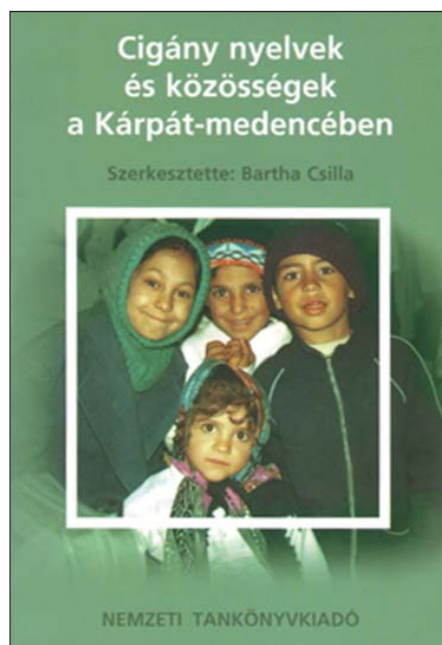
Ismertetőmben nem kívánok – lehetőségem sincs – kitérni a tankönyv mind a tízennégy tanulmányára. Csak kötelességszerűen jelzem: a már említetteken kívül *P. Tálos Endre* „Fonológiai szabálykölszönzés a cigányban”; *Réger Zita* „Nyelvi szocializáció és nyelvhasználat magyarországi cigány nyelvi közösségekben” s „Az ugratás a cigány gyermekek nyelvi szocializációjában Magyarországon”; *Forray R. Katalin* „Az iskola és a cigány család ellentétei”, valamint „Nyelvpolitika. A cigány nyelvek oktatásának helyzete” című munkája kapott helyet. *Kontra Miklós* „Cigányaink, nyelveik és jogaik”; *Kovalcsik Katalin* „Szimbolikus kultúra-reprezentációk egy olteni rudár közösségben”; *Horváth Kata* „A cigány, mint különbség diszkurzív konstrukciója a hétköznapi interakciókban” tanulmányainak címei is jelzik, hogy milyen átfogó, s mennyire tudományos munka került most közkézre. (Néhány ugyan már korábban is megjelent, de olyan kis

példányszámú kiadványokban – pl. az *Acta Linguistica Hungaricában* –, amelyek nehezen hozzáférhetőek, vagy egyáltalán nem elérhetőek.)

Néhány tanulmányt különösen fontosnak és tovább gondolandónak tartok. Olyannak, ami egyszerre igyekszik a lehetőségeket és veszélyeket megmutatni. A nyelv mai állapotában ugyanis kettős prés alatt szorul. Az asszimiláció mellett, amely a beszélő közösségek szétszakadásával, a nyelvi hagyományok leértékelődésével – mint naponta megélt valósággal – fenyeget, egy másik súlyos kihívás is éri. Ez pedig egyrészt az úgynevezett nyelvi standardizáció, másrészt az egyre kevésbé elkerülhető tudatos nyelvújítás lesz. Úgy a romani, mint a beás nyelv ajtaján sürgetően dörömböl e feladat.

Yaron Matras „A romani jövője: A nyelvi pluralizmus politikája felé” ehhez, *Pálmáiné Orsós Anna* „A beás nyelv megőrzésének lehetőségei” és *Menyhárt József*–*M. Pintér Tibor* „Nyelvek s lehetőségeik Malomhelyen” valamint *Bartha Csilla* „Nyelvcseré két magyarországi oláh cigány közösségben (A régiék a régi cigányt beszélik, mi már kavarjuk)”, pedig az eleven nyelv túlélési esélyeirez nyújt számos adalékot.

Mert igaz ugyan, hogy a világon, így földrészünkön is mindenütt élnek cigányok, arról azonban, hogy cigányul beszélve – akár egyetlen országon belül – kölcsönösen, egyszerűen és félreértésmentesen megértsék egymást, egyelőre még szó sincs. A különböző országokban kiadott romani nyelvű szépirodalmi és tudományos munkák jószerevével érthetetlenek az eltérő nyelvváltozatban felleltek számára. Nemcsak az alapok okán, hanem a körülölelő nyelvi közeg hatásai révén is. (Természetes, hogy kölcsönszavait, az új technikákra, eszközökre és fogalmakra vonatkozó kifejezéseket a szlovákiai romák többsége a szlovák, a magyarországi a magyar, a brit szigeten élők pedig az angol kifejezésből gyúrnák a maguk képzői, jelzői és ragjai segítségével saját szókincsük részévé.) Talán többen is emlékeznek rá, hogy cigány anyanyelvük biztos tudatában, mekkora izgalommal ültek le a híres Gandhi-film romani nyelvű CD-változata elé, s mekkora csalódással szembesültek azzal, hogy csak mondatfoslányokat értenek belőle. Az egy helyütt okosnak és kézenfekvőnek tűnő nyelvújítás ugyanis egy eltérő roma szavakból és másféle eszközökkel építkező nyelvváltozat beszélői számára nem logikusak, értelmezhetetlenek. Emlékezzenek a néhány éve idehaza kirobbant heves vitára, amely során egy amerikai roma társadalomtudóst, nyelvészt érte heves és jogos kritika! Az általa a roma

holokauszt megnevezésére bevezetett kifejezés, a Porrajmos ugyanis tulajdonképpen nemi kitarulkozást jelent.

Arra pedig, hogy hány helyen és hányan térnek el még ma is, a cigány világszervezet által „nemzetközi” (romaközi?) szabványként több évtizede elfogadott írásmódtól (valamint, hogy a beás esetében e tekintetben még a közmegegyezésig sem sikerült eljutni), ne is vesztegessünk több szót! Nézzük inkább, mit tartanak fontosnak kiemelni az említett tanulmányok szerzői!

Orsós Anna egy ormánsági (mánfai) közösségben végzett kutatáson keresztül mutatja be a beás nyelv állapotát. A végkövetkeztetés előre is sejthető: a fiatalok nyelvhasználatuk során jóval nagyobb arányban választják a magyart, mint az idősek. A családon kívüli használatban már az idősek körében is a magyar dominál. A zárt cigánytelepek megszűnte, a többségi lakossággal való állandó és rendszeres kapcsolat, az anyanyelvi iskolai intézményi rendszer hiánya, mind az aktív nyelvhasználattal szemben hat. Ugyanakkor a megállíthatatlannak tűnő nyelvcserefolyamatnak – a fokozódó beás etnikai öntudat mellett – a nyelv erősödő tekintélye (az állami nyelvvizsga lehetősége, a pécsi Gandhi Gimnázium és a mánfai Collegium Martineum működése, a megjelent beás nyelvű könyvek, tankönyvek) erősen lelassították. Ez pedig reményekkel kecsegtet.

A szlovákiai Malomhely romái – akiről a *Menyhárt-Pintér* szerzőpáros jóvoltából kapunk elemzést – funkcionális (romani-magyar-szlovák) többnyelvűségben él. „A közösség romani nyelvét nem vizsgáltuk. [...] Bár a közösség belső kommunikációja cigány nyelven történik” – írják. Kár! Egy ilyen könyvben különösen. A malomhelyi romák nyelvválasztási szokásaival kapcsolatos megállapítások szintet a helyzetet tükrözik, ami Mánfa kapcsán is megállapítható volt. Életkori, kulturális és társadalmi vonatkozásban is, azzal a nem csekély különbséggel, hogy arrafelé a romani nyelvet nem támogatja meg semmi tekintélynövelő erő, sőt a beszélt magyar nyelv is visszaszorulóban van.

Réger Zita egyik tanulmánya a nyelv hatékony és játékos áthagyományozásának egyik útját, a felnőttek és gyermekek közt folyó társalgásba szőtt ugratásokat mutatja be számos élethelyzetbe ágyazva. A hét évvel ezelőtt elhunyt kutató e munkájában arra hívja fel a figyelmet, hogy az ugratásokkal folyamatosan ébren tartott figyelem, a szövegkörnyezetbe és hanghordozásba illesztett értelmezés révén a gyerekek nagyon korán megtanulják, milyen nagymértékben kell támaszkodniuk az adott beszédhelyzetre, és ez jelentősen elősegíti az erősen szövegfüggő beszédmód kiala-

kulását. A roma identitás, a nyelv és egyes nyelvhasználati jelenségek kölcsönhatásáról olvashatók leírások *Kovalcsik Katalin* havasalföldi (olténiai) és *Bartha Csilla* két Szabolcs-Szatmár megyei településen rögzített megfigyeléseiből.

Yaron Matras, a Manchesteri Egyetem nyelvészprofesszora egységében látatja a romani jelenlegi fejlődési folyamatát. A felélénkült nyelvi közlések (tévé- és rádióműsorok, újságok és könyvek) nyomán az egyes nyelvjárásoknak a határokon átnyúló regionális szintjén, de a nyelvi kodifikáció tekintetében a régiók fölötti, nemzetközi fórumokon és szervezetekben is zajlik az egyeztetés. (Néhány államban az adott országon belüli több nyelvváltozat között is észlelhetők már hasonló törekvések.) Sorra veszi a nyelvtervezés feladatait, s az ennek során felmerülő nehézségeket. A legfontosabb, hogy a romaninak egyelőre nincs meghonosodott hagyománya, azaz nem létezik egyetlen standard nyelvi változata. „Egyik változat sem kínálkozik egyértelműen vagy bármely másiknál kézenfekvőbben a hivatalos vagy írott nyelv közéleti funkcióban való használatára.

Nincs olyan hatóság vagy képviselő, amelyet a romani nyelv minden változatára vonatkozó nyelvtervezési döntések meghozatalával meg lehetne bízni, még kevésbé olyan, amely ezeket a döntéseket mindenütt meg is valósítaná” – fogalmaz a professzor. Bemutatja az egyes országokban – sok esetben eltérő logika mentén – zajló nyelvi kodifikációs törekvések történetét és eredményeit is. Csehországban és Szlovákiában például a kelet-szlovák romani nyelvjárásban s kisebb részt lovári nyelven, de többnyire a cseh és szlovák ábécét használva íródtak íródnak a munkák. Magyarországon a lovári, Romániában a kalderás nyelvjárás tekinthető a roma írásbeliség jelenlegi „közös nyelvének”. Macedóniában a gurbet vagy az arli dialektus latin- és cirill-betűs átírata a roma írásbeliség alapja. Szerbiában a gurbet, Bulgáriában belső régióként váltakozva a kaëburdzsu, illetve a szliveni (az ún. drindári) nyelvjárás uralja a helyi sajtó- és könyvkiadásokat. Ausztriában nyelvészek és a roma közösség egy felmérés keretében döntött arról, hogy az általuk beszélt, s veszélyeztetett burgenlandi romani változata alapján megalkotják e dialektus német helyesírásra alapozott írásos formáját. Matras azt is közli, hogy e projekt állami támogatásban részesült, s virágzó irodalmi kultúrát indított el. Oroszországban még a cirill-betűs átíratú orosz cigány nyelvjárásban készült kiadványok a megszokottak. Finnországban a 90-es években alkották meg a romani nyelv finn betűkészletét és átíratát. Svédországban a lovári és kalderás kiadványok mellett a bevándorló arli nyelvjárás is helyet kö-

vetel magának. „Egyes szövegek... két nyelvjárás keverékén íródnak.” A Németországi Szintik és Romák Központi Tanácsa mind a romani nyelvű írott anyagok megalkotását, mind a romani nyelv közéleti funkciókban való alkalmazását ellenezte.

A professzor hangsúlyozza, hogy *Hancock* (1993) és *Kochanowski* (1995) egy meghatározott dialektus (a lovári) standardként való használatának bevezetésére irányuló javaslata „nem talált pozitív visszhangra”, miként *Courthiade* egységes írás- és helyesírási rendszer s egy mesterséges nyelvi standard ki-munkálását célzó elgondolása „sem vált különösen népszerűvé”. Noha ezt a Nemzetközi Roma Unió 1990-ben határozattal támogatta, Matras szerint csak román oktatásügyben, illetve a Macedóniában, Szerbiában és Albániában élők „szűk csoportja alkalmazza”. Ezt követően részletesen ismerteti a maga, harmonikus nemzetközi együttműködéssel, az eltérő nyelvi értékek és sajátosságok tiszteletben tartásával megvalósítható pluralista javaslatait.

Ezek nélkül és a beható nyelvismeret hiányában – könnyű belátni – elképzelhetetlen a nyelvjárások tartós megmaradása, a nyelv megerősödése, s annak esélye, hogy a világ roma közösségei valaha is egy nyelvet beszélhessenek. Ma minden cigány anyanyelv estében a megőrizve meghaladás a legfőbb, s korántsem egyszerű feladat.

A roma nyelvekkel foglalkozó kutatók és felsőoktatási hallgatók régi fájdalma, hogy – bár az elmúlt években sok tanulmány látott napvilágot – a magyarországi és Kárpát-medencei cigány közösségek nyelveinek kutatásáról a mai napig nincs összefoglaló monográfia, jegyzet, felsőoktatási tankönyv. Ez a mostani kiadvány az ehhez vezető első nagy lépésként üdvözlhető, de az egyes nyelveket (nyelvváltozatokat) beszélők, az azok megvédéséért, fejlesztéséért tenni kész emberek figyelmére is joggal tarthat számot. Mindazokat, akikben sikerült felébreszteni ezt az érdeklődést, a kötet mellékletei: a romani és beás nyelvészeti tanulmányok, illetve oktatási segédanyagok válogatott magyar nyelvű bibliográfiája, valamint a romani nyelvészeti kutatások nemzetközi ajánló bibliográfiája további hasznos olvasmányokhoz terelheti. Olyanokhoz is, amelyekben ugyanezen szerzők nagyobb terjedelemben és más nézőpontokból, illetve más dialektusokat vizsgáló szerzők látatják eltérő szempontokból a kérdéskör további vetületeit.

* * *

A „Cigány nyelvek és közösségek a Kárpát-medencében...” a tankönyvbolti hálózaton keresztül országsszerte elérhető.

Egy esztendő a világ végén 2. rész

Az 1967/68-as tanév és cigány hagyomány gyűjtés Németfaluban

A Sáfár Sándorral közös gyűjtéseket is felhasználva összeállította Wuscher Anna.

Csak annyit mondott:

– Egy hét múlva találkozunk.

Jött is. Egy kocsin tolt egy szétszedhető könyvvállványt. Ő tervezte és készítette is el. Ma is ezen tartjuk könyveink nagy részét. Ha ránézek, Kálmán jut eszembe.

Első nap az iskolában

A megállapodás szerint, én tanítom az alsó tagozatosokat, Sándor a felsősöket, ezért én kezdtem reggel a munkát, mert a régi rend szerint a kicsik jöttek reggel, a felsősök délután.

Nagyon vártam az első napot, bár kilenc év tanítással a hátam mögött magabiztos lehettem volna, de most úgy izgultam, mint a kisgyerek, aki első osztályba készül. Hogyne izgultam volna, amikor cigány gyereket még soha nem tanítottam. Összeszedtem magam. Fogtam a naplót és határozott léptekkel beléptem a tanterembe. Néma csendben ültek a gyerekek. Felálltak. Várakozóan néztek rám. Meglepetés volt számomra, hogy a padsorok eltávolodtak egymástól. A bal oldali padsort és a jobb oldalit is majdnem a falig húzták a gyerekek. Csak annyi hely maradt, hogy ki tudjon jönni a gyerek, ha szükséges. A tanterem közepe azonban üres volt. El-

fért volna még egy padsor. A bal oldali padsorban ültek a magyar gyerekek, a jobb oldaliban a cigányok.

Nem akartam első nap bolygatni a dolgot, de azért megkérdeztem.

– Így ültetek mindig, vagy csak most választottátok ezt a helyet?

– Ez a helyünk. – mondták kórusban a magyar gyerekek.

– Rendben egyeztem bele, de közben járt az agyam, hogyan legyen ezután, hogyan közelítsem egymáshoz a két csapatot.

A nap hamar eltelt. Ismerkedés, ének, játék és egy kis gyors felmérés, mit tanultak a múlt tanévben. Felejtettek-e sokat? A magyar gyerekek harmadik–negyedik osztályba jártak, a cigányok harmadikba. Vagyis harmadik éve járnak iskolába.

Már az ismerkedésnél feltűnt, hogy kérdéseimre csak a magyar gyerekek válaszolnak. A cigánygyerekeknek még a nevét is a magyarok mondták meg. Meg is jegyeztem. Tudnak ők is beszélni. Mutatkozzanak be ők.

– Ők soha nem beszélnek. Nincs könyvük, füzetük, ceruzájuk, nem tudnak semmit. Megegyeztek a tanító nénivel, hogyha csendbe lesznek, hogy mi tudjunk tanulni, akkor jó barátságba lesznek – mond-

ták a magyar gyerekek szinte egyszerre.

Mintha letaglózta volna. Ez nem lehet igaz! Hogy zavaromat ne vegyék észre a gyerekek, egy játékot kezdtem. A gondolataim azonban ott jártak, hogy délután felkeresem a magyar szülőket, hogy meggyőzzem őket, számítok a segítségükre a két csoport összekötésénél, egymáshoz közelítésénél.

Hamar elszaladt a délelőtt. Irén kivételével hazaengedtem a gyerekeket. Az olvasókönyvemet akartam vele nézegetni, hogy lassan bevezessem az olvasás tanulásába. Hiába volt minden próbálkozásom. Nem szólt semmit. Nem nézte a képet. Nem tehettem mást, hazaengedtem Irént is. Én is hazamentem.

Meglepetésemre Sándor az előszobában állt, figyelt az útra néző ablakon. Látszott rajta, hogy megkönnyebbült, hogy beléptem.

– Érted aggódtam – mondtam. Látom sikerült az első nap.

Már éppen kezdtem volna mondani, hogy hogyan telt az első nap, amikor Sándor észrevette, hogy egy csoport felnőtt cigány szőlőkarókkal felfegyverkezve jön az iskola felé.

– Mi történt? – fordult felém

– Semmi. Irénnel szeret-

tem volna olvastatni, de nem szólalt meg.

– És?

– Semmi és. Hazaengedtem

Ezt azért írom le, mert Sándort gyakran érte az a vád, hogy azért „istenítik” a cigányok, mert mindenben segít és hízeleg nekik. A most emlegetett példa bizonyítja, hogy tudott ő határozottan is intézkedni, bár életében ez volt az egyetlen eset, amikor szükség volt a határozottságára.

– Nem akart tanulni. –

Abban a pillanatban, amint ezt kimondtam, az előszoba kilincsére csapott kézzel Cs. József és lábbal berúgta az ajtót.

– Micsoda? Maga be meri zárni a lányomat? – Ordította.

Ott álltunk 1 méter távolságra, szemben a kiabáló emberrel. Sándor előre lépett és kiparancsolta az ismeretlen embert az ajtón, akinek nevét csak később tudtuk meg. Azért tette, mint később elmondta, hogy ne négy szemközt zajlódjon a vita, hanem a cigány közösség előtt. Nem a hangadóhoz, hanem az egész csapathoz kezdett beszélni. Sándor.

– Jó napot kívánok! Sáfár Sándor tanár vagyok. Tizenhat éves korom óta azért harcolok, hogy a cigányoknak, így maguknak is jobb életük

legyen. Ő a feleségem – mutatott rám. Megérti és segíti az én cigányokért való munkámat. Befejezésül azt kérem, hogy aki hozzám bejön, az kopog, köszön és leveszi a kalapját. Megértették:

– Meg. – felelték egyszerre a cigányok.

– Akkor most menjenek békével haza!

A cigányok megfordultak és szó nélkül hazamentek. A jelenetnek a távolabbi hatása az volt, hogy nemcsak megtették, hanem mondták is. Ugye kopogtam, köszöntem és levettem a kalapomat.

Sándor bement tanítani. Én a faluba indultam. Bementem Keresztésekhez. Hamarosan megtelt a szoba. Jöttek a kíváncsiskodók. Mit akarok kérni. Szó, szót követett. Megállapodtunk, hogy felbontjuk a két padosor rendjét. A cigány és a magyar tanulókat vegyesen ültetem. A magyar gyerekek választhatnak maguk mellé padtársat, akiket ők segítenek a tanulásban, mert többet tudnak náluk. A magyar gyerekeknek is hasznos lesz az ismétlés. A későbbiekben kialakult a verseny, kinek a párja tanul jobban. Az egész év versenyen alapult. Magyar a magyarral, cigány a cigánnyal. Második félévtől mindenki mindenkivel versenyzett.

A fent leírtak alapján eléje mentem a szülők tiltakozásának. Ezzel elhárult a legnehezebb akadály.

Éppen hazaértem, amikor Sándor befejezte a tanítást.

– Készülj! Megyünk a cigánytelepre – szólt nekem.

– Azt már nem! – válaszoltam.

– Nem hallottad még azt, ha valakit ledob a ló, akkor azonnal, vagy a gyógyulás után azonnal fel kell ülni a lóra, mert ha ezt nem teszi, soha többé nem fog lovagolni, mert félni fog az eséstől.

– Én akkor se megyek.

– Rendben. Megyek egyedül.

Elindult. Úgy fél öt lehetett. Már kilenc óra elmúlt,

de még mindig nem jött haza. Menjek eléje? – gondoltam. Ha ő nem ér célt mit tehetek én?

Talán este 10 óra lehetett, amikor betoppant. Fáradtan látszott. Leült. Eléje tettem a megérdemelt vacsorát.

– Reggel megyek Zalaegerszegre Bandihoz. Délre hazaérek. Te meg készülj, este jönnek a felnőtt cigányok.

– Mit akarnak?

– Tanulni. Analfabéta tanfolyamot indítunk.

Megint nekem jut a neheze. Tanítsam őket írni, olvasni, számolni, gondoltam, de nem szóltam.

Sándor reggel valóban indult Zalaegerszegre. Visszafelé gyalog, két magyar asszony segített neki cipekedni Csonkahegyháttól, hazáig. Könyveket cipeltek. Nehéz volt a csomag, csomagok. A cigánygyerekeknek egy és harmadik osztályos könyveket kaptak potyóresz, azaz ajándékba. A cigányok használták ebben az időben Németfaluban az ajándékra ezt a szót. Bandi a felnőttek részére is szerzett könyveket, mégpedig az általános iskolák egy-kettő osztálya felnőttek részére készült tankönyveket. Későbbiekben mi vettünk füzeteket, ceruzákat és tollakat a saját pénzünkéből.

Este megérkezett a tíz felnőtt. Közülük négyen csak a cigányok között számítottak felnőttnek, mert 15–16 évesek voltak.

Elbeszélgettünk, ismerkedtünk. A fő téma az volt, hogy miért kell tanulni. Segít-e a szegénységből kiszabadulni a tudás, az olvasás, írás? Miért nem elég, ha alá tudja írni valaki a nevét? Milyen veszélyekkel jár, ha nem tudjuk mit írunk alá. Hogyan lehet kiszabadulni a nyomorból? Végül megbeszéltük, hogy legközelebb két nap múlva találkozunk, este.

Nekünk a két nap komoly munkával telt. Összeállítottuk az éves tananyagot. Lebontva hónapokra. Később

hetekre. A tanítási feladatokon kívül minden alkalomra beállítottunk egy-egy előadást. Rajtunk kívül idegen előadók is jöttek. Bandinak megmutattuk a tervet. Ő ajánlott szakember előadókat. Én ekkor tudtam meg, hogy Bandi a megyei TIT (Tudományos Ismeretterjesztő Társulat) megyei vezetője is. Minden előadáshoz javasolt filmet. Megadta a kölcsönző címét, ahonnan megrendelhettük a filmeket. Nem tudom hogyan, lehet, hogy éppen tanítottam, amikor megérkezett, de eljuttatott hozzánk egy filmvetítőt is kölcsönbe. A vetítőgépet Sándor kezelte.

A cigányok nagyon élvezték az előadásokat. Még jobban a filmvetítéseket. Gondoljuk csak el, hogy ingyen mozi szegény embereknek, akik még soha nem láttak filmet. A magyarok ablakon keresztül hallgatták az előadásokat, nézték a filmeket, majd egy-két alkalom után beóvakodtak a terembe. Mi ezt közeledésnek éltük meg.

A tanulást nem részletezem, csak annyit, hogy nagyon akartak tanulni, lelkesen dolgoztak. Év végén mind a tízen sikeres vizsgát tettek az általános iskola első két osztályából.

Nekem nagy élményt jelentett a felnőttek oktatása. Gyakran másképpen gondolkoztak, mint a gyerekek. Örültek az új ismereteknek, akár a tanítás alkalmával, akár előadásokon szerezték a tudást. János, a mesemondó az új ismereteket beleszötte meséibe. Igaz is. Négy mesét gyűjtöttünk Jánostól.

Leírom az előadások és filmvetítések tervét, melyet ma is eredményesen hasznosíthatnak a cigány önkormányzatok.

A tervet kisebb, nagyobb változtatásokkal más cigány közösségeknél mi is alkalmaztuk. A változtatásokat, vagy a helyi körülmények, vagy a művelődési osztályok vezetői kívánták.

Előadások terve

1. A cigány nép története. A magyarországi cigányság. Milyen cigányokkal találkoztunk és ők hogyan élnek? Film. Cigányfantázia.
2. A Föld gömb alakú. A földrészek ismertetése. Mit tudunk az egyes földrészekről? Ismertebb országok, népek. Sokféle nyelven beszélnek a világon. Film nem volt. Szemléltetés: földgömb, képeskönyvek.
3. Illik, nem illik. A viselkedésről. Film. Ördögszekér.
4. Az idő felosztása: Év, hónap, nap, óra. Gyakorlás: hány óra van? Film. Balesetvesztély az üzemekben. Figyelmeztető táblák. Film. Balesetelhárítás a téglagyárban.
6. Legszükségesebb bútorkak a lakásban. Film. Kovács János lakása.
7. Tanácsok, hivatalok, bíróságok munkája. Hogyan viselkedjünk hivatalos helyen? Film. A bűn.
8. A különböző népek hagyományai. Cigány hagyományok. Film. Havasi lakodalom.
9. A gyermek nevelése: testi és szellemi. Film. Borzasztó gyerek.
10. A csillagos ég titka. Csillagok, bolygók. Film. Feltárul az ég.
11. Cigány népmese est. Más vidéken élő cigányoktól gyűjtött mesék mondása.
12. A vitaminokról. A rák-betegségről. Film. Gyógyító sugár-
rok.
13. Társadalomban élünk. Társadalmi rendszerek. Film. Ismeretlen sziget-
világ.

– folytatjuk –

Receptek

„cigány módra” 2. rész

Úgy tűnik, a cigány ízek reneszánszát éljük. Egyre több vendéglátóhely étlapján, de már az ételküldő szolgálatok kínálatában is olvashatunk „cigány módra”, „cigányosan” készült ételeket. Az internetes konyharovatokban is egyre szaporodnak a közzé tett cigány ételreceptek. Hegedűs Sándor ezek közül válogatott.

Cigány vajda töltött húsa

Hozzávalók: (4 személyre)
80 dkg sertésdagadó, 10 dkg császárszalonna, 20 dkg csuszatészta, 12 dkg juhtúró, 8 dkg zsír, 3 db tojás, 3 g törött bors, só.

Elkészítése: A császárszalonnát apró kockákra vágjuk, majd ropogósra sütjük. A csuszatészta sós vízben kifőzzük, lecsepegtetjük és összekeverjük a kisütött szalonnával úgy, hogy a szalonnából kiszűrt zsírt is hozzákeverjük a tésztához. Ezután hozzákeverjük az áttört juhtúrót és a tojásokat is. Sóval és törött borssal fűszerezzük, majd az így elkészített töltelékkel a felszűrt dagadóba töltjük. A nyílást betűzzük vagy bevarrjuk, a húst megsózzuk és tepsibe helyezve forró zsírral leöntjük. Középteleget sütőben, gyakori locsolgatással készre sütjük.

(www.magvarkonyha-online.hu)

Cigányos kárászhalászlé

Hozzávalók: 2 kg kárász, 20 dkg füstölt szalonna, 3 nagy fej hagyma, egy zacskó édes-nemes paprika, 3–4 csöves erős paprika, 5–6 kanál lecsó, só.

Elkészítése: A bográcsba beleaprítjuk a szalonnát és meghervasztjuk rajta az apróra vágott hagymát. Rászórjuk a paprika felét, majd, hogy meg ne feketedjen, mindjárt rá a halak fejét és farkát. Keverünk rajta egyet-kettőt és öntünk rá kétliternyi vizet. Ha felforrt sózzuk, aztán jöhet a vastagra szelt halderék, a lecsó és még vagy két liter víz. Mikor forr, beletesszük a forgójába a maradék paprikát, meg az erőseket is. Tésztával, ha nincs, akkor csak kenyérral tálaljuk.

(www.romipe.gportal.hu)

Bográcsos pörkölt cigányosan

Hozzávalók: hús, vöröshagyma, sertészsír, őrölt kömény, őrölt és zöldpaprika, őrölt és egész fekete bors, morzsolt majoránna.

Elkészítése: A húst megtisztítjuk, csontosan feldaraboljuk. Lehet birka (alaposan leszedve a húsról a faggyút), marha (leszedve a hínárt), disznó stb. A bográcsot sertészsírral kikenjük, majd az aljába és a falához a csontos részt rakjuk. Ezután kezdjük rétegezni a húst, rá őrölt kömény, őrölt bors, só, kevés szemes bors és hagyma bőségesen, majd újból hús stb. Egy órai főzés után, ha

kell adunk hozzá kevés vizet, hogy jól tudjon rotyogni. Teszünk (tehetünk) bele babérlevelet, zöldpaprikát, majoránna. Amikor már puhára főtt, adhatunk hozzá vörösbort, és ekkor tesszük bele a pirospaprikát. Hagyjuk megrottyanni és már kész is. Főtt krumplival, vagy puha kenyérral tálaljuk. *(Azért cigányos, mert a hagymát nem pirítjuk, hanem nyersen rétegezzük bele. Így a leve a pörköltnek sűrű lesz.)*

(www.communio.hu)

Punya (beás cigány kenyér)

Hozzávalók: 1 kg liszt; 5–10 dkg élesztő; só; meleg víz.

Elkészítése: Kiborítjuk a lisztet, de úgy, hogy a zacskóban maradjon még legalább kétmaroknyi. A liszthalom közepébe kis üreget készítünk, ebbe tesszük az élesztőt, a sót, és meleg vizet öntünk rá, ügyelve arra, hogy az ne folyjon ki. Az élesztőt, a sót, a lisztet fokozatosan összedolgozzuk tésztává. Szükség esetén meleg vizet adunk még hozzá. Ha összeállt a tészta, körülbelül 10–15 percig gyúrni kell. Akkor jó, ha közepesen puha (nem szabad túl keménynek lennie). Ezután körülbelül fél óráig pihen-

tetjük. Miután megkelt, kevésbé meggyúrjuk, és kislisztezett tepsibe tesszük, majd kisütjük. A sütés időtartama kb. 40–50 perc. Szép barnára sütjük. Miután megsült, enyhén bevizezzük a héját, konyharuhába tekerjük, s megpuhul (akkor az igazi, ha kemencében sütjük. A tűz paraszát kikotorva, forró hamuban készül el.).

(www.mek.oszk.hu)

Cigány vetrece

Hozzávalók: 80 dkg marhalászsár, 4 szelet zsíros szalonna, 3 fej vöröshagyma, 1 doboz paradicsompüré, 1 mokkás kanál bors, 3 db babérlevél, 2 dl tejföl, evőkanál liszt, 3 gerezd fokhagyma, fél mokkáskanál majoránna, csipetnyi őrölt kömény és szerecsendió, ízlés szerint mustár, csípős Piros Arany, vörösbort, kevés zsír vagy olaj.

Elkészítés: Előkészítjük az anyagokat: a húst vékony csíkokra vágjuk, a hagymát lereszeljük, a szalonnát felkockázzuk. Egy kevés zsíron vagy olajon kisütjük a szalonnát, majd hozzáadjuk a hagymát, és fedő alatt megpirítjuk. Ezután a húst hozzáadjuk, és kicsit fehéresre sütjük. Majd az összes többi hozzávalót beletesszük a tejföl és a liszt

kivételével. Annyi vizet öntünk hozzá, hogy teljesen ellepje, majd fedő alatt takarékon puhára pároljuk a húst. Ha kész, csomómentesre keverjük a lisztet a tejfölben, és hozzáadjuk a jó szaftos vetrecéhez. Takarékon még hagyjuk kettőt, hármát rotytanni, hogy az ízek is jobban összeérjenek. Köretnek rizst vagy

burgonyapürét adhatunk mellé.

(www.hotdog.hu)

Cigánymártás

Hozzávalók: 0,5 dkg cayenni bors, 1 húsleveskocka, 2,5 evőkanál margarin, 4 dl tejföl, 10 dkg vaj, 1 dl édes (madeira) bor, fél citrom leve, 1 csomag petrezselyemzöld, tárkonylevél, só.

Elkészítés: A tejfölt és a vajat megsózva, lassú tűzön addig főzzük, míg a sült vaj ki nem csapódik belőle. Vigyázni kell, hogy a vaj alja egész világos krémszínű legyen. A sült vajat leszedjük, a vaj aljához 4 evőkanál tejfölt és sőt keverünk. Egyszer – kétszer felforraljuk, majd hozzáadjuk a bort, húsle-

vest, citromlevet és lassan újra forralni kezdjük. Ha felforrt, hozzáadjuk a finomra vágott petrezselyemzöldet és tárkonylevet, ha szükséges utána sózzuk. Sült húshoz tálaljuk, apró vaj vagy margarindarabkákat keverve el benne és cayenni borral ízesítve.

(hu.wikibooks.org)

Tudta-e. . .

20 dkg cseresznye felér egy aszpirinnel?

A Michigani Egyetem kutatói szerint a cseresznyében előforduló antocianin nevű, vöröses színű vegyi anyagoknak tulajdonítható a fájdalomcsillapító hatás.

- A cseresznye kovásv-tartalma megakadályozza a narancsbőr kialakulását, foszfortartalma pedig az idegrendszerre fejti ki jótékony hatását. A cseresznye és meggy-szár is értékes termék. A belőlük főzött – 1:10 arányú – tea káliumtartalma miatt, kiváló víz-hajtó.
- A szokásostól eltérően a dinnyét ne étkezés után fogyasszuk, mert az üres gyomorba került fontos anyagok, sokkal könnyebben felszívódnak!
- A földieper jótékony hatását még felsorolni is nehéz! Véd a rák ellen, csökkenti a trombózis, a szívinfarktus kialakulását, szabályozza a vérnyomást, a koleszterinszintet, az emésztést. Serkenti a vérképzést és a sejtek növekedését. Erősíti a csontokat. Javítja az immunrendszert. Csökkenti a hajhullást. Jó az idegesség ellen, de még a szexuális kedvet is növeli. 1 kg földieper tápértéktartalma mind-össze 37 kcal.
- A szilva kalcium- és foszfortartalma miatt kiváló csonterősítő. Aktivizálja a vesét. A szilva nyersen, aszalva vagy kompótnak elkészítve, hashajtó, székletrendező hatással bír. Egyes területeken a szilvapálinkát, vérnyomáscsökkentő hatásáért fogyasztják.
- 10 dkg szőlő 78 kcal! Cukorbeteg, terhesek, szoptató anyák, bélhur-tban szenvedők csak
- A görögdinnye nyári hőségben, mindennél jobban oltja a szomjat. A gyümölcs olyan szénhidrátokat tartalmaz, melyek szinte nem is igényelnek emésztést. Cukortartalmuk egyből a vérbe kerül, így energiát szolgáltat. Rosttartalmuk, a duzzadóképes pektin, megköti a koleszterint és a salakanyagot. Magas a C-vitamin tartalma is, a benne található B₆ vitamin pedig segíti a fehérjék feldolgozását. Mangántartalma a zavartalan szexuális működéshez járul hozzá.
- A sárgadinnye a magas karotin- és C-vitamin-tartalma miatt védi a szív koszorúereit, a kálium pedig csökkenti a magas vérnyomást.

mértékkel fogyasszák! Mások számára jó tudni, hogy a benne lévő magnézium az izom- és szív működéséhez fontos. A mangán a pajzsmirigy működését segíti. Magas C-vitamin- és folsavtartalma az immunrendszer működéséhez és a vérképzéshez fontos. Mindenfajta B-vitamint tartalmaz. Méregtelenít, enyhíti a menstruációs panaszokat. Csökkenti a depressziót.

fog a gyümölcs. Ha mégis a zacskó mellett döntünk, akkor azt lyuggassuk ki.

- Fényezett bútorról a gyümölcs- és borfoltot úgy lehet eltüntetni, hogy a sütőben felforrosított zsömlét eltördeljük és a darabkákkal addig dörzsöljük a felületet, amíg a foltok el nem tűnnek.
- Ha a gyerek ruhájára gyümölcslé cseppent (felőttel ugye, ez nem fordulhat elő?), akkor csepegtessünk rá citromlevet, majd mossuk ki.
- Sok fejfájást okoz a ruhába ragadt rágógumi. Semmi baj! Tegyük a ruhát egy nejlonba és dugjuk a mélyhűtőbe 1–2 órára. Ezután könnyen kidörzsölhetjük belőle.
- A szőlő leve kiváló a fáradt, öregedő arcbőr megfiatalítására. Kevés citromlével, napraforgóolajjal és kukoricaliszttel keverjük össze, és vigyük fel az arcra! 10–15 perc után langyos vízzel mossuk le!
- Figyelem! Zárt zacskóban semmilyen friss gyümölcsöt ne tároljunk! A szellőzés fontos, mert különben idő előtt romlani, rothadni

Orsós Kata

Kérjük, az adatlap kitöltése előtt a pályázati felhívást szíveskedjék figyelmesen átolvasni!

**A Szociális és Munkaügyi Minisztérium, valamint
a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány Kuratóriuma közösen
pályázatot hirdet valamennyi cigány tanulók részére a 2008-as évre**

Pályázhatnak: – az általános iskolák 7., 8. osztályos, a hat évfolyamos gimnáziumok 1., 2. osztályos, valamint a nyolc évfolyamos gimnáziumok 3. és 4. osztályos magyar állampolgárságú cigány tanulói,

1. „TANULÁST TÁMOGATÓ ÖSZTÖNDÍJ” – 3,5-től–4,49-es tanulmányi átlagig,
2. „CZINKA PANNA ÖSZTÖNDÍJ” – 4,5-es tanulmányi átlag felett,

Az ösztöndíj elnyerésére csak az a tanuló pályázhat, aki elégtelen osztályzat nélkül zárta az előző tanévet!

Javítóvizsgát nem fogadunk el!

Az átlag számításába nem számít bele a magatartás és szorgalom osztályzat!

Előnyt élveznek a pályázatok elbírálása során azok a fiatalok, akik hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű tanulók.

Továbbá előnyt élveznek azok a diákok is, akik a pályázat benyújtása során pályázati adatlapjukon jelzik hogy a tanulmányi előmenetelük sikeresebbé tétele érdekében milyen egyéb szolgáltatást kívánnak igénybe venni a kapott támogatás terhére.

(A Köznevelési törvény rendelkezései alapján hátrányos helyzetű tanulónak tekintendő az, akit családi körülményei, szociális helyzete miatt a jegyző védelembe vett, illetve akinek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát megállapította. Halmozottan hátrányos helyzetű gyermek az a tanuló, akinek a törvényes felügyeletét ellátó szülője illetve szülei legfeljebb az iskola 8. évfolyamán folytatott tanulmányait fejezte be, fejezték be sikeresen, továbbá az a tanuló, akit tartós nevelésbe vettek.)

Az ösztöndíj támogatás célja:

Elősegíteni a középfokú továbbtanulást megalapozó általános iskolai tanulmányok folytatását és befejezését.

A pályázatnak tartalmaznia kell:

- a kitöltött adatlapot;
- a 2007/2008-as tanév végén kapott bizonyítvány fénymásolatát, amelyet az iskola tintás aláírással és bélyegzővel hitelesít (az aláírás és a bélyegző nem lehet fénymásolat);
- Ahol szöveges értékelés szerepel a bizonyítványban, a pályázó kérje fel a bizonyítványt kiállító oktatási intézményt, hogy az értékelést érdemjegyekre számita át, s azt a hitelesített bizonyítvány-fénymásolatra vezesse fel, vagy állítson ki hiteles igazolást az érdemjegyekről.
- a 2008/2009-es tanévre szóló eredeti iskolalátogatási igazolást;
- a törvényes felügyeletet ellátó szülő/k nyilatkozatát a legmagasabb iskolai végzettségükről. (A nyilatkozathoz szükséges tartalmi követelmények az adatlapon szerepelnek);
- előnyt élvez az a pályázat, mely bírja a lakóhely szerinti település önkormányzat jegyzőjének igazolását a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény megállapításáról, a tanuló védelembe vételéről illetve a gyámhivatal határozatának másolatát a tanuló tartós nevelésbe vételéről;
- előnyt élvez az a pályázat, mely bírja a helyi vagy megyei cigány kisebbségi önkormányzat - ennek hiányában helyi, megyei vagy országos cigány civil szervezet – eredeti ajánlását, mely tartalmazza a tanulmányi ösztöndíj pályázat keretében való támogatás indokolását. (A pályázati kiírásban meghatározottakon kívül semmilyen más ajánlást nem fogadunk el.)

Felhívjuk a pályázók figyelmét, hogy kizárólag csak a pályázati adatlapon szereplő, alaki és tartalmi követelményeknek maradéktalanul megfelelő ajánlást fogadja el a Kuratórium!

**FIGYELEM!
HIÁNYPÓTLÁSRA NINCS LEHETŐSÉG!**

HIÁNYOS VAGY HATÁRIDŐN TÚL BENYÜLDÖTT PÁLYÁZATOKAT NEM FOGADUNK EL, AZOKAT ÉRVÉNYTELENNEK TEKINTJÜK.

Az ösztöndíj támogatás összege:

1. „TANULÁST TÁMOGATÓ PÁLYÁZAT” esetén
3,5–4,49 tanulmányi átlagig **25.000 Ft.**

2. „CZINKA PANNA ÖSZTÖNDÍJ” esetén
4,5–5 tanulmányi átlagig **30.000 Ft.**

Az ösztöndíjat elnyert tanulók részére a támogatást egy összegben folyósítjuk.

Felhívjuk a pályázók figyelmét, hogy a rendelkezésre álló keretösszeg erejéig tudjuk támogatni a pályázatokat, ezért a pályázatok elbírálása során előnyt élveznek a jobb tanulmányi eredménnyel rendelkező diákok.

A PÁLYÁZATOK BOSTÁRA ADÁSI HATÁRIDEJE: 2008. SZEPTEMBER 30.

A pályázatok elbírálási határideje: 2008. december 30.

A megítélt támogatás kifizetésének határideje legkésőbb: 2009. január

Faxon, email-en érkezett pályázatokat nem fogadunk el.

Kérjük, hogy a személyes adatokban bekövetkezett változásokat (név-, lakcímváltozás) a gyors és pontos ügyintézés érdekében a Közalapítvány Irodája felé – soron kívül – írásban jelezni szíveskedjék.

A pályázatot 1 eredeti példányban a szükséges mellékletekkel együtt a Közalapítvány Irodájába kérjük eljuttatni.

A gyors és pontos adatfeldolgozás érdekében kérjük, hogy minden egyes pályázatot külön borítékban, ajánlott küldeményként szíveskedjen továbbítani a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány Irodája részére. A problémák elkerülése (az esetleges vitás feladási határidők, a pályázati anyag megküldésének igazolása) végett az ajánlott szelvényt kérjük őrizze meg. A nem ajánlott küldeményként feladott pályázati anyagokért a Közalapítvány felelősséget nem tud vállalni.

Pályázati adatlap beszerezhető:

Magyarországi Cigányokért Közalapítvány Irodájában személyesen (1081 Budapest, Köztársaság tér 3. Telefon: 455-9030, Fax: 455-9038), vagy felbélyegzett válaszborték ellenében azt az Iroda postán elküldi a pályázónak, illetve letölthető a www.macika.hu honlapról.

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

Kérjük, az adatlap kitöltése előtt a pályázati felhívást szíveskedjék figyelmesen átolvasni!

A Szociális és Munkaügyi Minisztérium, valamint a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány Kuratóriuma közösen pályázatot hirdet valamennyi cigány tanulók részére a 2008-as évre

Pályázhatnak: **gimnáziumi, és érettségit adó szakközépiskolai, a hat évfolyamos gimnáziumok 3., 4., 5., 6. osztályos, valamint a nyolc évfolyamos gimnáziumok 5., 6., 7. és 8. osztályos nappali tagozaton tanuló, magyar állampolgárságú cigány diákok 3,0-tól 5,0 tanulmányi átlagig.**

Az ösztöndíj elnyerésére csak az a tanuló pályázhat, aki elégtelen osztályzat nélkül zárta az előző tanévet!

Javítóvizsgát nem fogadunk el!

Az átlag számításába nem számít bele a magatartás és szorgalom osztályzat!

Előnyt élveznek a pályázatok elbírálása során azok a fiatalok, akik hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű tanulók.

Továbbá előnyt élveznek azok a diákok is, akik a pályázat benyújtása során pályázati adatlapjukon jelzik hogy a tanulmányi előmenetelük sikeresebbé tétele érdekében milyen egyéb szolgáltatást kívánnak igénybe venni a kapott támogatás terhére.

(A Köznevelési törvény rendelkezései alapján hátrányos helyzetű tanulónak tekintendő az, akit családi körülményei, szociális helyzete miatt a jegyző védelembe vett, illetve akinek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát megállapította. Halmozottan hátrányos helyzetű gyermek az a tanuló, akinek a törvényes felügyeletét ellátó szülője illetve szülei legfeljebb az iskola 8. évfolyamán folytatott tanulmányait fejezte be, fejezték be sikeresen, továbbá az a tanuló, akit tartós nevelésbe vettek.)

Az ösztöndíj támogatás célja:

Elősegíteni a középfokú továbbtanulást megalapozó általános iskolai tanulmányok folytatását és befejezését.

A pályázatnak tartalmaznia kell:

- a kitöltött adatlapot;
- a 2007/2008-as tanév végén kapott bizonyítvány fénymásolatát, amelyet az iskola tintás aláírással és bélyegzővel hitelesít (az aláírás és a bélyegző nem lehet fénymásolat);
- Ahol szöveges értékelés szerepel a bizonyítványban, a pályázó kérje fel a bizonyítványt kiállító oktatási intézményt, hogy az értékelést érdemjegyekre számítsa át, s azt a hitelesített bizonyítvány-fénymásolatra vezesse fel, vagy állítson ki hiteles igazolást az érdemjegyekről.
- a 2008/2009-es tanévről szóló eredeti iskolalátogatási igazolást;
- a törvényes felügyeletet ellátó szülő/k nyilatkozatát a legmagasabb iskolai végzettségükről. (A nyilatkozathoz szükséges tartalmi követelmények az adatlapon szerepelnek);
- előnyt élvez az a pályázat, mely bírja a lakóhely szerinti település önkormányzat jegyzőjének igazolását a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény megállapításáról, a tanuló védelembe vételéről illetve a gyámhivatal határozatának másolatát a tanuló tartós nevelésbe vételéről;
- előnyt élvez az a pályázat, mely bírja a helyi vagy megyei cigány kisebbségi önkormányzat – ennek hiányában helyi, megyei vagy országos cigány civil szervezet – ajánlását, mely tartalmazza a tanulmányi ösztöndíj pályázat keretében való támogatás indokolását. (A pályázati kiírásban meghatározottakon kívül semmilyen más ajánlást nem fogadunk el.)

Felhívjuk a pályázók figyelmét, hogy kizárólag csak a pályázati adatlapon szereplő, alaki és tartalmi követelményeknek maradéktalanul megfelelő ajánlást fogadják el a Kuratórium!

FIGYELEM!

HIÁNYPÓTLÁSRA NINCS LEHETŐSÉG!

HIÁNYOS VAGY HATÁRIDŐN TÚL BENYÜLDÖTT PÁLYÁZATOKAT NEM FOGADUNK EL, AZOKAT ÉRVÉNYTELENNEK TEKINTJÜK.

Az ösztöndíj támogatás összege: **40.000 Ft**

Az ösztöndíjat elnyert tanulók részére a támogatást egy összegben folyósítjuk.

Felhívjuk a pályázók figyelmét, hogy a rendelkezésre álló keretösszeg erejéig tudjuk támogatni a pályázatokat, ezért a pályázatok elbírálása során előnyt élveznek a jobb tanulmányi átlageredménnyel rendelkező diákok.

A PÁLYÁZATOK POSTÁRA ADÁSI HATÁRIDEJE: 2008. SZEPTEMBER 30.

A pályázatok elbírálási határideje: 2008. december 30.

A megítélt támogatás kifizetésének határideje legkésőbb: 2009. január

Faxon, email-en érkezett pályázatokat nem fogadunk el.

Kérjük, hogy a személyes adatokban bekövetkezett változásokat (név-, lakcímváltozás) a gyors és pontos ügyintézés érdekében a Közalapítvány Irodája felé – soron kívül – írásban jelezni szíveskedjék.

A pályázatot 1 eredeti példányban a szükséges mellékletekkel együtt a Közalapítvány Irodájába kérjük eljuttatni.

A gyors és pontos adatfeldolgozás érdekében kérjük, hogy minden egyes pályázatot külön borítékban, ajánlott küldeményként szíveskedjen továbbítani a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány Irodája részére. A problémák elkerülése (az esetleges vitás feladási határidők, a pályázati anyag megküldésének igazolása) végett az ajánlott szelvényt kérjük, őrizze meg. A nem ajánlott küldeményként feladott pályázati anyagokért a Közalapítvány felelősséget nem tud vállalni.

Pályázati adatlap beszerezhető:

Magyarországi Cigányokért Közalapítvány Irodájában személyesen (1081 Budapest, Köztársaság tér 3. telefon: 455-9030, Fax: 455-9038), vagy felbélyegzett válaszboríték ellenében azt az Iroda postán elküldi a pályázónak, illetve letölthető a www.macika.hu honlapról.

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

**A Szociális és Munkaügyi Minisztérium, valamint
a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány Kuratóriuma közösen
pályázatot hirdet valamennyi cigány hallgatók részére a 2008-as évre**

Pályázhatnak:

azon magyar állampolgárságú cigány hallgatók, akik valamely **főiskolán**, vagy **egyetemen az első diploma megszerzéséért nappali tagozaton** folytatják tanulmányaikat, és a képzés végén főiskolai vagy egyetemi diplomát szereznek.
(Felsőfokú szakképesítésben résztvevő hallgatók nem pályázhatnak.)

Előnyt élveznek a pályázatok elbírálása során azok a fiatalok, akik hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű tanulók.

Továbbá előnyt élveznek azok a diákok is, akik a pályázat benyújtása során pályázati adatlapjukon jelzik, hogy a tanulmányi előmenetelük sikeresebbé tétele érdekében milyen egyéb szolgáltatást kívánnak igénybe venni a kapott támogatás terhére.

(A Köznevelési törvény rendelkezései alapján hátrányos helyzetű tanulónak tekintendő az, akit családi körülményei, szociális helyzete miatt a jegyző védelembe vett, illetve akinek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát megállapította. Halmozottan hátrányos helyzetű gyermek az a tanuló, akinek a törvényes felügyeletét ellátó szülője illetve szülei legfeljebb az iskola 8. évfolyamán folytatott tanulmányait fejezte be, fejezték be sikeresen, továbbá az a tanuló, akit tartós nevelésbe vettek.)

A pályázatnak tartalmaznia kell:

- a kitöltött adatlapot;
- a 2007/2008-as tanév végi, tanulmányi átlaggal lezárt index fénymásolatát, amelyet a tanintézet tintás aláírással és bélyegzővel hitelesít (*az aláírás és a bélyegző nem lehet fénymásolat*);
- A Tanulmányi Osztály által kiadott igazolást arról, hogy a hallgató az adott szemeszter teljesítéséhez szükséges kreditpontot elérte;
- akik a 2008/2009-es tanévben kezdik meg felsőfokú tanulmányaikat, az érettségi bizonyítvány hitelesített másolatát;
- akik a **2008/2009-es** tanévről szóló eredeti hallgatói jogviszony igazolást;
- a törvényes felügyeletet ellátó szülő/k nyilatkozatát a legmagasabb iskolai végzettségükről. (*A nyilatkozathoz szükséges tartalmi követelmények az adatlapon szerepelnek*);
- előnyt élvez az a pályázat, mely bírja a lakóhely szerinti település önkormányzat jegyzőjének igazolását a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény megállapításáról, a tanuló védelembe vételéről illetve a gyámhivatal határozatának másolatát a tanuló tartós nevelésbe vételéről;
- előnyt élvez az a pályázat, mely bírja a helyi vagy megyei cigány kisebbségi önkormányzat – ennek hiányában helyi, megyei vagy országos cigány civil szervezet – ajánlását, mely tartalmazza a tanulmányi ösztöndíj pályázat keretében való támogatás indokolását. (*A pályázati kiírásban meghatározottakon kívül semmilyen más ajánlást nem fogadunk el.*)

Felhívjuk a pályázók figyelmét, hogy kizárólag csak a pályázati adatlapon szereplő, alaki és tartalmi követelményeknek maradéktalanul megfelelő ajánlást fogadja el a Kuratórium!

FIGYELEM!
HIÁNYPÓTLÁSRA NINCS LEHETŐSÉG!

HIÁNYOS VAGY HATÁRIDŐN TÚL BENYÚJLÓ PÁLYÁZATOKAT NEM FOGADUNK EL, AZOKAT ÉRVÉNYTELENNEK TEKINTJÜK.

Az ösztöndíj támogatás összege: **90.000 Ft.**

Az ösztöndíjat elnyert hallgatók részére a támogatást egy összegben folyósítjuk.

Felhívjuk a pályázók figyelmét, hogy a rendelkezésre álló keretösszeg erejéig tudjuk támogatni a pályázatokat, ezért a pályázatok elbírálása során előnyt élveznek a jobb tanulmányi átlageredménnyel rendelkező diákok.

A PÁLYÁZATOK POSTÁRA ADÁSI HATÁRIDEJE: 2008. OKTÓBER 15.

A pályázatok elbírálási határideje: 2008. december 30.

A megítélt támogatás kifizetésének határideje legkésőbb: 2009. január

Faxon, email-en érkezett pályázatokat nem fogadunk el.

Kérjük, hogy a személyes adatokban bekövetkezett változásokat (név-, lakcímváltozás) a gyors és pontos ügyintézés érdekében a Közalapítvány Irodájára felé – soron kívül – írásban jelezni szíveskedjék.

A pályázatot 1 eredeti példányban a szükséges mellékletekkel együtt a Közalapítvány Irodájába kérjük eljuttatni.

A gyors és pontos adatfeldolgozás érdekében kérjük, hogy minden egyes pályázatot külön borítékban, ajánlott küldeményként szíveskedjen továbbítani a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány Irodájára részére. A problémák elkerülése (az esetleges vitás feladási határidők, a pályázati anyag megküldésének igazolása) végett az ajánlott szelvényt kérjük őrizze meg. A nem ajánlott küldeményként feladott pályázati anyagokért a Közalapítvány felelősséget nem tud vállalni.

Pályázati adatlap beszerezhető:

Magyarországi Cigányokért Közalapítvány Irodájában személyesen (1081 Budapest, Köztársaság tér 3. telefon: 455-9030, Fax: 455-9038), vagy felbélyegzett válaszborték ellenében azt az Iroda postán elküldi a pályázónak, illetve letölthető a www.macika.hu honlapról.

Tanuljunk cigányul!

Új rovatunkban azoknak szeretnénk kedvezni, akik még nem tudnak, de szeretnének megtanulni cigányul. Terveink szerint a sorozat végére alapfokon elsajátítható lesz a nyelv. Észrevételeiket, javaslatokat Szerkesztőségünk címére várjuk.

So keras savatone?

Savatone chi kerav butyi. Zhav detehara andej bolta thaj po foro te kinav varisosko xamasko. Pala o kinipe zhav khere thaj kiravav mura familijake thaj mange variso te xan. Ame zurales kamas e mashuni zumi thaj kiralo xumer, de ame kamas bufalo xamasko.

Pala mizmeri ame zhas ando vesh thaj pej mal te dikhas le kashta thaj le shukare pedon, so ando vesh thaj pej mal trajon. Si kothe shoshoja, kripavari, facanura, hilpi thaj inke vi kaver pedura. Ando vesh o aero lasho-j. Kon sasto kamel t'avel, butivar phirkerel andej natura.

Vi amare shavore kamen t'aven kothe. Von but nashkeren mashkar le kashta. Zurales kamen te dikhen, so keren le pedura. Jekhvar dikhlam ame jekha bara thaj shukara hilpa, so sityardas le cine hilpan, sar te lan shoshojes thaj chiriklyan.

O vesh naj dur amendar, shaj zhas vi phujatar.

Kana nasul vrama si, ame khere ashuvás, dikhas o tevevo, vaj ginavas ginadyi, nyeviipe. Mure shavore zurales kamen te ginaven, von lashes sityon vi andej shkola.

Ratyine zhas ando mozivo te dikhas jekh lasho filmo. Ame zurales kamas le historijake filmura. Nachilo savatone dikhlam jekh lasho filmo. Lesko anav sas: Angrusnyako Raj. O filmo zurales fajilas amenge.

Pala o mozivo zhas te xas ratyako xaben ande jekh restorano. Ande amari vulica pasha o mozivo si jekh lasho restorano, kothe lashes kiraven. Ame sako savatone kathe xas ratyako xaben. Zurales lashes keren kathe o peko mas gilchasa.

Mit csinálunk szombaton?

Szombaton nem dolgozom. Megyek reggel a boltba és a piacra venni valamilyen ételt. Vásárlás után megyek haza és főzök a családomnak és magamnak valamit enni. Mi nagyon szeretjük a halászlét és a túrós tésztát, de mi sokféle ételt szeretünk.

Délután megyünk az erdőbe és rétre megnézni a fákat és a szép állatokat, amik az erdőben és a mezőn élnek. Vannak ott nyulak, őzek, fácánok, rókák és még más állatok is. Az erdőben a levegő jó. Aki egészséges akar lenni, sokszor sétál a természetben.

A gyerekeink is szeretnek oda jönni. Ők sokat szaladgálnak a fák között. Nagyon szeretik nézni, mit csinálnak az állatok. Egyszer láttunk egy nagy és szép rókát, ami tanította a kicsi rókákat, hogyan fogjanak nyulat és madarakat.

Az erdő nincs messze tőlünk, mehetünk gyalog is.

Amikor rossz idő van, mi otthon maradunk, nézzük a tv-t, vagy könyvet, újságot olvasunk. A gyerekeink nagyon szeretnek olvasni, ők jól tanulnak az iskolában is.

Este megyünk moziba megnézni egy jó filmet. Mi nagyon szeretjük a történelmi filmeket. Múlt szombaton láttunk egy jó filmet. A címe Gyűrűk Ura volt. A film nagyon tetszett nekünk.

Mozi után megyünk vacsorázni egy jó étterembe. Az utcánkban a mozi mellett van egy jó étterem, ott jól főznek. Mi minden szombaton ott vacsorázunk. Nagyon jól csinálják ott a sült húst krumplival.

Szavak:

Xamasko (hn) – étel
pala – után, mögött
kinipe (hn) – vásárlás
kiravel – főz
familija (nn) – család
mashuni zumi – halászlé
 (hallevés)
kiralo xumer – túrós tészta
butfalo – sokféle
mal (nn) – rét
kasht (hn) – fa
pedo (hn) -ura – állat
shoshoj (hn) – nyúl
kripavara (nn) – őz
facano (hn) -ura – fácán
hilpa (nn) – róka

kaver – másik
aero (hn) – levegő
sasto, -i, -e – egészséges
phirkerel – járkál, sétál
natura (nn) – természet
butivar – sokszor
nashkerel – futkározik
mashkar – között, közé
jekhvar – egyszer
sityarel – tanít
dur – messze, messzire
phujatar – gyalog
ashol – marad
tevevo (hn) – tv
vaj – vagy
ginavel – olvas

ginadyi (nn) – könyv
nyeviipe (hn) – újság
mozivo (hn) – mozi
filmo (hn) – film
historijako filmo – történelmi film
nachilo savatone – múlt szombaton
angrusnyako raj – gyűrűk ura
fajol – tetszik
ratyako xaben xal – vacsorázik
restorano (hn) – étterem
peko mas – sült hús
gilchi (nn) – krumpli

kasht (hn) – fa

48. Részeshatározó eset

A főneveket és a személyes névmásokat akkor tesszük részeshatározó esetbe, ha képzeletben hozzá tudjuk tenni a „részére” szó megfelelő alakját. Pl. a lánynak – a lány részére, nekem – részemre. A magyar nyelvben többször használunk részeshatározó esetet, mint a cigány nyelvben.

Hímnemben a főnév utolsó mássalhangzójához -eske végződést írunk, nőnemben pedig -ake végződést. **Pl.: shaveske, phraleske, vurdoneske, phenyake, shake, romnyake**

Többes számban a hímnemű főnevek -enge, a nőneműek -ange végződést kapnak. **Pl.: shavenge, shejange**

A személyes névmások részeshatározó eseti alakjai a következők:

mange, tuke, leske, lake, amenge, tumenge és lenge

Kérdőszava személyeknél: kaske? kivel, kikkel?

49. Idegen eredetű főnevek

A cigány nyelvben is más nyelvekhez hasonlóan sok idegen eredetű szó található. Ezen szavak legtöbbször a világon mindenütt hasonlóan hangzik.

Pl.: busz – buso, metro – metrovo, tv –tevevo, keksz – kekso stb.

Néhány szó a magyar nyelvből is átkerült a cigány nyelvbe. **Pl.: mozi – mozivo.**

Idegen eredetű szavak képzése legtöbbször úgy történik, hogy a mássalhangzóra végződő szavakhoz egy -o betűt (busz – buso, keksz – kekso), a magánhangzóra végződőkhöz pedig egy -vo képzőt (magnó – magnovo, fagy – fadyivo) teszünk. Ezeknek a szavaknak a többes száma -ura. Ragozáskor a ragban található „e” betű „o”-ra változik. **Pl.: busosa, metrovosa**

Gyakorlatok:

1. *Tegyük eszközhatározó esetbe a következő szavakat:*

anya, lányok, macska, testvér, apa, anya, fiú, barátnő, kocsi

2. *Fordítsuk le cigány nyelvre a mondatokat.*

A barátomnak viszek vizet az utcára. Sok ember busszal és metróval jár Budapesten dolgozni. Tegnap nem tudtam neked pénzt adni. A lányodnak sokat kell tanulni az iskolában? Nekünk miért nem hoztatok sült húst?

(Részlet Géczy József „Shukar romani shib” című jegyzetéből)

Indiai népmese

Milyen az indiai népmese?

Lenyűgözően sokszínű, mint a szivárvány. Bölcs, tanulságos az egyik. Furfangos és csavaros a másik. A harmadik meg európai észjárással alig-alig érthető. Néha azt a misztikus vallásosságot és erkölcsöt sugározza, ami áthatja egész Indiát. Máskor épp a legprofánabb csattanókon mulat, mint a mezítlábas teásfiúk Bombay-ban. Mindenható istenek és királyok, ezer évekig vezeklő remetek lépnek színre benne, karöltve együgyű parasztokkal és még együgyűbb feleségeikkel. Vagy épp fordítva: gátlásos és butuska maháradzsán mulat a bölcs koldus. Állati emberek és emberi állatok küzdenek olykor aluszékony démonokkal, vagy élnek egymás mellett barátságos békességben, mint a benáreszi tehének a főtca hömpölygő emberáradatával. Az ind mese kifinomult, és mégis: a végletekig egyszerű. Szárazon okító vagy édeskésen andalító. Ilyen is, olyan is.

A rovatunkban júliustól olvasható mesék csak egy piciny szeletét mutatják meg India soknyelvű meseirodalmának: de az indiai mesék szivárványának eme piciny szeletét talán kiegészíti a képzelet, és egyszer megpillanthatjuk teljes ragyogásában, pompás színeiben. Aztán meglepődve látjuk, hogy nem is szivárvány az, hanem Indra, az istenek királyának íja! Vagy mégsem? Tán egy tündérr királyleány szoknyácskájának libbenő pántlikája?

Lepényeső

Egyszer volt, hol nem volt, élt egyszer egy Rámpur nevű falucskában egy Rámú nevű paraszt. Okos, csavaros észjárású ember volt. Amilyen furfangos volt Rámú, olyan ostoba és pletykás volt a felesége. Sok bosszúságot kellett nyelnie Rámúnak az asszony miatt. Soha nem mondott el neki semmi titkot, mert ha néha napján megtette, percek alatt az egész falu arról beszélt. A világ legnagyobb pletyka-fészke volt az asszony.

Rámú hajnalok hajnalán ment a földjére dolgozni minden nap, és vaksötétben ért haza, csak hogy a feleségétől távol legyen. Így tett egy szép napon is, mikor csodálatos dolog történt. Szántás közben az eke valami keménybe ütközött. Rámú fogott egy ásót, elkezdett ásni, és jó mélyen a földben egy csillogó-villogó fémdobozt talált. Nagyon megörült. Hát még mikor felnyitotta a ládikó tetejét! Nem hitt a szemének. Azt gondolta: ha hazaviszi, az asszony örömeiben fűnek-fának elmeséli, aztán majd jön valami hivatalos ember, és magával viszi a ládikót! Törte a fejét, mit csináljon. Mindenesetre visszatemette a ládát a földbe, és megjelölte egy kővel. Hazatérve egész éjszaka csak forgolódott, nem jött álom a szemére. Reggel azonban az eszébe ötlött valami. Szólt a feleségének:

– Délutánra kapd össze magad! Elmegyünk halászni az erdőbe!

– Az erdőbe? Halászni? Halak a folyóban vannak, nem? – kérdezte megütközve Rámú felesége.

– Nem érted te ezt. Nagyon hideg lesz ma. Befagy a

folyó, ezért a halak behúzódnak a fák közé – válaszolta Rámú.

A felesége el is hitte azon nyomban, és egy szava sem volt ezután.

Rámú egyenesen a piacra ment. Vett néhány jókora halat, meg lepényeket, és a földek felé vette az útját. Ott fogott egy nyulat, és a folyóparton kikötötte egy bokorhoz. Aztán elszórta a halakat a fűvön, a lepényeket meg a néhány maradék halat felaggatta a fákra. Dolga végeztével hazament. A felesége a legszebb ruháját felöltve várta izgatottan. Meglátta Rámút, és megszólal:

– Vedd fel te is az új ruhádat!

Rámú örömmel vette fel a felesége által varrt új ruhát, látta, hogy minden terv szerint alakul.

Elmentek aztán az erdőbe. Mondja ott Rámú az asszonynak:

– Látod már, hogy a halak behúzódtak a fák közé! Nem hazudok én neked!

Mit is mondhatott erre az asszony? Szótlanul és csodálkozva szedegette a halakat.

– Hagyd aztán most ezeket a halakat! Én majd szedem a fáról a lepényeket, meg van itt még néhány hal, te meg kapd el őket!

– Lepény és hal a fán? Megörültél?

– Nem én örültem meg, hanem te! Az előbb sem hitél nekem. Nem tűnt fel, hogy az éjjel lepényeső meg haleső volt? Jó csomó hal meg lepény fennakadt a fákon – ezzel Rámú felmászott a legközelebb eső fa tetejére. Dobálta az asszonynak az ételt a fáról, hogy az alig bírta

kapkodni. Csodálkozott az asszony, de végül is elhitte az egészet.

Elment Rámú a folyópartra, fogta a nyulat, és oda-
vitte a feleségéhez:

– Nézd, fogtam egy nyulat a folyóban. Nagy la-
komát csapunk ma este. Süsd meg a nyulat a halakkal,
ma jól bevacsorázunk!

Meglepődött a nyúl az asszony, de hát látta, hogy
csak úgy, puska nélkül fogta az ura, így aztán ezt is
elhitte. Rámú ezek után kiásta a fémládikát, és a fele-
séggel együtt hazabandukolt. Mikor az asszony meg-
kérdezte, hogy mi van a ládikában, Rámú megmutatta.
Az asszony majd' elájult. A dobozka tele volt arannyal,
ezüsstel, ékszerekkel és jó sok rúpiával. Mikor haza-
értek, Rámú elrejtette a ládát a házuk tetején.

Mire lemászott a tetőről, az asszony már el is készült
a nyúllal és a süllhállal. Fenségesen belakmározta, de
az asszony sehogyan sem fért a bőrébe. Annyi minden

Készített egy kis reggelit, és megetette az urát. Rámú
elment dolgozni a mezőre. Az asszony meg rohant
máris a szomszédba, és csak mesélte-mesélte minden-
kinek a nagy szerencsájukat.

Másnapra már nem csak a falu apraja-nagyja tudott
a ládikáról, hanem a városi előljáró is. Ki is küldött egy
adószedőt rögtön Rámú házához. Az nem találta ott
Rámút, leült hát, hogy megvárja. Hajtja haza az ökröket
Rámú, látja, hogy egy rendőr-forma ember várakozik a
háza előtt. Mi tagadás, megijedt egy kicsit, de nem
mutatta, elhajtotta az ökröket az istállóba. Odamegy
aztán az adószedőhöz, és köszönti:

– Adjonisten! Mi járatban minálunk?

– Rámú! Tudomásunkra jutott, hogy találtál egy
arannyal-ezüsttel teli ládikát a földeden. Igaz ez?

– Ez biz' nem igaz. Bárcsak igaz lenne!

– Hazudsz! A feleséged az egész faluban, az egész
megyében elterjesztette, hogy így történt. Hívjad csak ki
nejed őnagyságát! – mondta az adószedő.

Hívta a feleségét Rámú. Kérdezi tőle az
adószedő:

– Találtatok egy arannyal-ezüsttel teli
ládikát a földben?

– Igenis találtunk egy ládát, és telis-tele
volt arannyal meg ezüsstel. Férjcském, mi ér-
telme elhallgatni?

Mérges lett erre az adószedő, és ráförmedt
Rámúra:

– Vigyázz, Rámú! Ne hazudj nekem! A
feleséged bevallotta. Kerítsd elő a ládikát, de
azonnal, és add át nekem!

– Ha lenne ládika, odaadnám! A fele-
ségem bolond. Nem szabad hinni a bolondsá-
gait. Kérdezze csak meg tőle kend, hogy mi-
kor találtuk a ládikát!

– Mond meg asszonyka, mikor találtatok a
ládikát? – kérdezte az adószedő.

– Aznap, amikor lepényeső esett. Együtt
mentünk szüretelni a lepényeket meg a hala-
kat a fáról. Az uram fogott egy úszkáló nyu-
szikát is a folyóból. Akkor találtuk a ládát.

Eléggé meglepődött ezen az adószedő.
Rámú megszólalt:

– Bolond az asszony, mondtam én. Kend
csak az idejét vesztegeti. Lepényeső?

Halszüret? Úszkáló nyuszika? Azér'
mondja csak, hogy az emberek rá figyeljenek.
A ládikát is csak úgy kitalálta.

Elhitte a dolgot az adószedő, szánakozva
nézett az asszonyra, aztán otthagya őket.

Rámú meg büszke volt a furfangjára, és mosolygott a
bajsa alatt.

Egy-két hét múlva Rámú elővette a ládikát, és
mindig egy keveset eladogatva az ékszerekből boldogan
éltek mind a ketten, míg meg nem haltak.

Válogatta: Paksi Éva

csoda történt ma! Azonnal el kell mondanom valakinek!
Azt is el kell mondanom mindenkinek, hogy végre
gazdagok lettünk!

Az éjszakát még csak-csak kibírta valahogy, de
reggel a kútnál akivel csak találkozott, mindnek előadta
a tegnapi történeteket. Ettől meg is könnyebbült egy kissé.

Puvásztã dã India

Séfel ãj puvásztã dã indiai?

Farcsé dã mirát ãsz, farcsé mult felurj ãsz. Dã scsut, sã dã ãnvãcõt ãj unu.

Ku firé ãj, rususit ãj hájlãntã. Á trille mágã áfelã ãj kum európai aminy szã gãngyescsé, dã be sã dã be pacsé om szã prisépé. Jescsé kãnd dã ãnkrizut ãj sã pã bunyemé áratã, sé ãj ãn tatã India. Jescsé kãnd csár sadã ãj ãn puvásztã, pã káré sã kupiji káré ãsz dãszkulc rígyé ãn Bombay. Dimizo káré sigogye pacsé sã királuj, ezãré dã ãn pã kãljé bãfĩny ãsz ãn puvescsé escse, ku bulĩnz aminy sã álor mãy bulĩngyé cĩgãnsji. O bás ãntorsz: ku frikã sã nu ku tatã firé mahárãdzsãn rígyé pã scsut om sinyé nu áré nyimikã sã seré dãlã aminy. Álaturj dã ãn om, o om dã ãn álot szã luptã kãnd sã kãnd ku szumnuroszt dēj reljé, o kusztã lãngã unãpãlt ãn hugoj, kum dã benãreszi vásj pã uljicã ku aminy unã. Puvásztã dã ind farcsé mĩndrã ãj, sã dãnu prasztã ãj. Csiszt ãnvãcã, o csár dã szomn ãj bun. Sã áfelã, sã áfelã. ãn szkriszunyi dãlã július or fi áfelã puvescsé, csár pucĩn ony scsi szã áratãny dã puvescsé escse. Dã pã puvescsé escse dã indiai darã ny-o miskã firenyi, sã nyé ony gãngyi dã jé, sã darã o dátã ony pucse szã vigyénny totu. Sã nyé ony mirã, kãnd ony vigye, kit áztã álu Indra királ álu Dimizo ija! O darã nu? Darã o kirãlicã dã ãn nor lu káré o flujrãt pãntlikãj dã rocsije vĩntu?

Lãngãko lisijãlã

foszt, hungyé nu o foszt, o kusztãt o dátã ãn szãt pã káré Rãmpur ãl csãmã on om pã sinyé Rãmú ãl csimã. Farcsé ku firé om o foszt. Séfel farcsé ku firé ãj rá Rãmú ásã dã bulĩndã sã ku gurã máré ãj re cĩgãnkãj. Farcsé mult o trãbujit szã ãngyicã Rãmú, pãntu cĩgãnkãj. Nyis o dátã nu j-o zĩsz nyimikã sé nu o foszt szlobod, kã átunse dãkã j-o szpusz, tatã szãtu dã áje o szfãtãjit. Cĩgãnkãj o foszt, ãn tatã lume, káré há mãy máré gurã áve sã bãlmãzse sigogye áfãrã.

Rãmú repé dã gyminyãcã o mersz szã lukré, sã csár pã napcse o vinyit ákãszã, kit szã fijé mãy dãpãrcsé dãlã cĩgãnkãj. Ásã o fãkut sã pã o zĩljé mĩndrã, kãnd sévã farcsé bun o pãcĩt. Kãnd bás szãntãle sévã táré o áflãt.

Rãmú o ápuat on hãrso, sã o kizdilit szã hãrsozãszkã, sã o áflãt, pã bun ádĩnk, o lãdã káré szturluse. Farcsé fãlosz o foszt. Dã mãy kãnd o dãscsisza csicsije lu lãdã! Nu o ãnkrizut lu ocsij. Áje o gãngyit: dãkã o dusé ákãszã, cĩgãnkãj ãn fãlusije máré lu sinyi gogyi o pãrĩ, sã dãpã áje o vinyi sévã om máré, sã o dusé pã lãdã ku jãl! Kit nu rupe firu-s, sé szã fãkã. Dãbã o grupãta ãnnãpoj pã lãdã ãn pãmĩt sã o puszt ákulo, szã o áflã, o pjãtrã. Kãnd o ázsunsz ákãszã, tatã napcse csár szã vãrkulje, nu pucse szã szã kulsé. Gyminyãcã mãy o vinyit sévã ãn firéj. Zĩse lu cĩgãnkãj:

– Dãpã dãmnyãzã kãptãlescscécsé unã, kã mirzsénny ãn pãdure szã ungyicãny!

– ãn pãuré? Szã ungyicãny? Pãscs ãn pãro ãsz, nu? – ãntribã cĩgãnkã lu Rãmú.

– Nu prisép tu áztã. Farcsé frig o fi áztãz. O ãngyicã pãrou, pãntu áztã pãscsi or vinyi áfãrã ãn pãduré ãntri lĩemny – zĩse Rãmú.

Cĩgãnkãj o ãnkrizuta áztã, sã nyis nu o szfãtãjit dãpã áztã nyimikã.

Rãmú dãpã áztã o mersz ãn tĩrg. O lat nyiszkej máré pãscs, sã ákãrkicsé lãngãlo, sã o purnyit pã kãljé, káré merzsé pã lá pãmĩnt. Ákulo o ápuat o jãpurã, sã o lĩigãta áfãrã lá tufã lãngã pãro. Dãpã áje o rãszãpit pã pãscsi ãn jãrbã, nyiszkej lãngãlo sã, sé o rãmãsz mãy pãscs o ákãcãt szusz pã lĩemny. Kãnd o szfãrsĩt o mersz ákãszã. Cĩgãnkãj há mãy mĩndrã caljé o lat szusz, sz-o ãnbrãkãt, ásã ãl scsitã ákãszã. L-o vãzuta pã Rãmú sã zĩse:

– Je szusz sã tu caljije-c héj no!

Rãmú ku fãlusije o lat szusz caljije pã káré cĩgãnkãj o kãrpita, kã vigye kit sigogye ásã o fi, kum jãl o gãngyit.

Sz-or purnyit dãpã áztã ãn pãdure. Zĩse ákulo Rãmú lu cĩgãnkãj:

– Véz mã, kã pãscsi sz-o tãrãjit ãn lontu ãn pãduré ãntri lĩemny! Nu ãc mĩsunyészck jo!

Sé ár fi putut szã zĩkã pã áztã cĩgãnkã? Fãr-dã on szfãt sztrĩnzse, ku mirãlã máré, pã pãscsi.

– Lãszã áku pã pãscsi escse! Jo oj merzsé szusz pã lĩemny sã oj sztrĩnzse pã lãngãlo, sã jescsé sã áise mãy nyiszkej pãscs, tu mágã kãptãlescscécsé dã lá minyé!

– Lãngãlo sã pãscs pã lĩemny? Áj bulunzĩt?

– Nu jo ám bulunzĩt, dã tu! Nyis mãnti nu m-ãj ãnkrizut. Nu áj bãgãt szãmã kã napcse plaã dã lãngãlo sã plaã dã pãscs o foszt? Bun mult lãngãlo sã pãscs sz-o

ákácát szusz pã ljémny – ku áztá Rámú sz-o tîrjet szusz pã ljémn káré lãngã jãl o foszt, pînã lá csicsije. Zburtuse zszos mînkãre, ásá kit cîgánkáj dábe pucse szã kãptãlãszkã. Szã înmirã cîgánkã, dá dãnu o înkrizuta pã totu.

O mérzs Rámú lãngã pãro sã o ápuháta pã jépure, sã o dusza lu cîgánkáj:

– Ujtãcsé, ám ápuháta o jépurã îñ pãro. Máre mînkãrã o fi pã szãrá lá noj. Frizsé pã jépure ku pãscs, áztãz bun ony mãnkã pã szãrá!

Sz-o înmirãt pã jépure cîgánkã, dá dãnu o vãzuta, kã numã ásã, fãrã dã puská o ápuháta bãrbátuj, ásã dãnu sã áztã o înkrizuta. Rámú dãpã áztã o hãrsozita áfãrã pã lãdá, sã ku cîgánkáj unã or mérzs ákãszã. Kînd cîgánkáj o

îñtribãta, kit sé ãj îñ lãdá, Rámú j-o árãtãta. Cîgánkã kit nu o ámicit. Lãdá pljin o foszt ku aar, ku árzsint, ku mãrzsã sã ku bun mult bãny. Kînd or ázsunsz ákãszã, Rámú o ászkunsz pã lãdá pã csicsije lu kãszã.

Pã kînd sz-o szkuburãt zszos dãpã csicsijé, pã átunse sã cîgánkáj gãtã o foszt ku jépure sã ku pãscs fript. Bényé-bényé or mãnkãt, dá cîgánkã nyis kum nu o putut szã rîmijé in pelje-s. Átitã înmirãlã o foszt áztãz! Áku repé trãbujé szã zîkã lu sinyivã! Sã áje trãbujé szã zîkã lu toc, kit jákã gãzdãs ász!

Dã napcse kumvã mãy o birijit áfãrã kumvã, dá

gyiminyãcã, lá fãntîñã ku sinyi numã sz-o áflãt o pãrît sé o pãcit jér. Dã áztã, o cãrã, mãy usurã szã szîmce. O fãkut o cãrã mînkãrã, sã j-o dát lu bãrbátuj. Rámú sz-o purnyit szã lukré pã rît. Cîgánkã má sã fuzse îñ cîgãn kit szã pãrãszkã sã pãrãszkã lu toc sé máre nurok or ávut.

Pã ált zî má nu csár îñ szãt scsije sinyé gogyi, kit sé or pãcît, séfel lãdá áré, dá sã omu máre dã îñ szãtu máre. Sã o mãnãt repé pã on zszãndãr lá kãszã lu Rámú. Álá nu o áflãta ákulo pã rãmú, o sãzut zszos, kit szã ãl scsãpcsé. Mîñã pã ákãszã pã bou Rámú, vegyé kã válo rindér om áscsãptã îñ nencsé lu kãszãj. Szã nu zîk, o cãrã sz-o szpãrijet, dá nu árãtã, o mãnãta pã boi îñ kosinã. Merzse dãpã áje lá om máre sã ãj zîsé:

– Ác gyejé grãgul Domn! Sé áj dãgînd lá noj?

– Rãmú! Ány scsut, kit áj áflãt pã pãmîntu-c o lãdá pljin ku aar sã ku árzsint. Gyirépt ãj?

– Áztã mágã nu ãj gyirépt. Bãrkã ár fi gyirépt!

– Misunyescs! Cîgãkãc îñ totu szãt, sã pã îñ szãcsi o pãrît, kã ásã o foszt. Csãma numã áfãrã pã cîgãkãc – zîse omu máre.

Csimã pã cîgãkãj Rãmú. Îñ trãbã dãlã je omu máre:

– Ác áflãt îñ pãmînt o lãdá pljin ku aar sã ku árzsint?

– Dã, ány áflãt o lãdá pljin ku aar sã ku árzsint. Bãrbãtumnyo dã sé trãbujé szã finy muc?

Sudã o ávut pã áztã omu máre sã o zbirãt pã Rãmú:

– Je-c szãmã Rãmú! Mijé nu misunyescsé! Cîgãkãc o szpusz sigogye. Katã înnencsé pã lãdá, sã ádá repé áise, dã-m mijé!

– Dãkã ár fi lãdá c-ãs dá cijé! Cîgãkãm bulîndã ãj. Nu szlobod szã îñkréz bulunzije. Îñtrãbã nume dãlã je, kit kînd ány áflãt pã lãdá áje!

– Zî cîgãnka kînd ác áflãta pã lãdá áje? – îñtribã omu máre.

– Îñ áje zî, kîn lãngãlo pluã. Unã ány mérzs szã sztrînzésny lãngãlo sã pãscs dãpã lémny. Bãrbãtum o ápuháta sã o jépuré, káré îñ pãro o foszt. Átunse ány áflãt sã pã lãdá.

Bényé sz-o înmirãt pã áztã omu máre. O szfãtãjit Rãmú:

– Bulîndã ãj cîgãkã, ám zîsz jo. Cijé numã dobã-c merzse. Lãngãlo plaã?

– Pãscs ásztrînsz? Jépuré dã îñ pãro? Dãje zîsé numã, kit aminyi szã bãgã szãmã pã je. Sã pã lãdá numã ásã o áflãta áfãrã.

Îñkrizuta áztã omu máre, ku zsãlje szã ujtã pã cîgãkã, dãpã áje o lãszãta pã jé ákulo. Rãmú fãrcsé fãlosz o foszt pã fire-s, sã zîmbe dãszup musztãc.

Dãpã unu-dãã szãptãmîñã Rãmú o szkasza pã lãdá, sã tot csár pucîn o vindut dã îñ mãrzsã, îñ bukurijé or kusztãt kicsis duins, pînã nu or murit.

**O dãzguljita: Paksî Éva
Fordította: Orsós Kata**

ÉRETTSÉGI

Várjuk azokat a 16–22. év közötti fiatalokat, akik nappali tagozaton **érettségi bizonyítványt kívánnak szerezni.**
Szakmunkásbizonyítvány megléte esetén a tanulmányi idő két év.

Jelentkezni lehet
a Dr. Hegedűs T. András Középiskolában, Szolnok, Bajcsy-Zsilinszky u. 2.
Tel/Fax.: 56/514-097

ÉRETTSÉGI

Várjuk a tanulni szándékozókat, akik **esti/levelező tagozaton érettségi bizonyítványt kívánnak szerezni.**

Szakmunkásbizonyítvány megléte
évkedvezményt jelenthet.
Oktatás minden szombaton.

Jelentkezni lehet
a Dr. Hegedűs T. András Középiskolában,
Szolnok, Bajcsy-Zsilinszky u. 2.

Tel/Fax.: 56/514-097

Dr. Hegedűs T. András Alapítványi Szakiskola

ÁLTALÁNOS ISKOLA

Várjuk azokat a 15. életévüket betöltött fiatalokat, akik **általános iskolai végzettséget kívánnak szerezni.**

Jelentkezni lehet a Dr. Hegedűs T. András Középiskolában, Szolnok, Bajcsy-Zsilinszky u. 2.
Tel/Fax.: 56/514-097

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot
..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

.....

Előfizetési díj
egy évre: 3000,- Ft,
fél évre: 1500,- Ft,
negyedévre: 750,- Ft

*A megrendelőlapot és az előfizetési díját
a szerkesztőség címére kérjük eljuttatni:*

5001 Szolnok, Pf.: 77
Telefon:
(06) 56/513-952, 513-953, 513-954

*Előfizethető rózsaszínű
postai utalványon.*

FELHÍVÁS

Fotó:
Halász
Katalin

minden segítséget örömmel fogad: kinőtt ruhákat, cipőket,
megunt játékokat, tartós élelmiszereket.

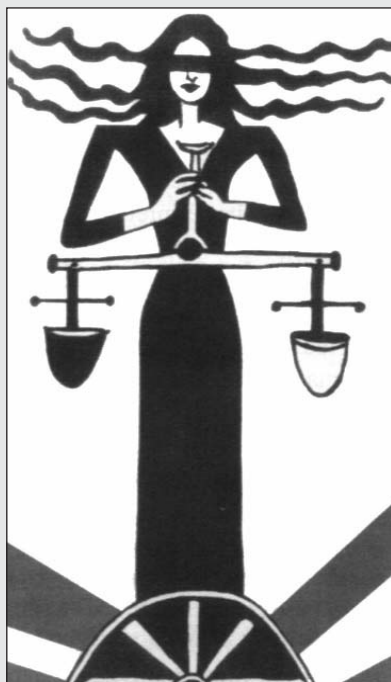
Cím: Rózsa Rozália,
Tiszaadony, Petőfi út 4. 4833.
Rózsa Rozália telefonszáma szerkesztőségünkötől elkérhető.

A Szerkesztőség

A tiszada-
nyi Rózsa Ro-
zália 7 gyer-
mek édes-
anyja, kettő
közülük sú-
lyos beteg.
Nagyon ne-
héz anyagi
körülmények
közt élnek,
sokat nélkü-
löznek. Kér-
jük mind-
azokat, akik
megtehetik,
segítsenek a
családon. Ró-
zsa Rozália

Antidiszkriminációs Ügyfélszolgálati Hálózat

A hálózatban részt vevő ügyvédek

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Dr. Kiss Éva
3527 Miskolc,
Széchenyi út 35.
Tel: 06 (46) 354-811

Dr. Főnyedi Béla
3980 Sátoraljaújhely,
Kossuth tér 5.
Tel: 06 (47) 322-955

Bács-Kiskun megye

Dr. Sente Zsolt
6400 Kiskunhalas, Tó u. 36.
Tel: 06 (77) 428-064, 423-612
Fax: 06 (77) 428-064

Baranya megye

Dr. Olt György
7700 Mohács, Kossuth u. 51.
Tel: 06 (69) 510-315

Békés megye

Dr. Lipták András
5540 Szarvas.
Arató Pál u. 1/1.
Tel: 06 (66) 216-004

Csongrád megye

Dr. Simonné
Dr. Báron Zsuzsanna
6930 Makó,
Kálvária u. 94.
Tel: 06 (62) 219-015

Fejér megye

Dr. Dobai Lajos
8000 Székesfehérvár,
Börgyár út 2.
Tel: 06 (22) 313-463

Győr-Moson-Sopron megye

Dr. Karcagi-Mészáros Zsolt
9023 Győr, Hunyadi u. 13.
Tel./Fax: 06 (96) 442-968

Heves megye

Dr. Keindlné
Dr. Patyi Zsuzsanna
3360 Heves, Arany J. út 15.
Tel: 06 (36) 545-155

Hajdú-Bihar megye

Dr. Czakó Marianna
4031 Debrecen,
Kishegyesi út 38. fsz.
Tel: 06 (52) 541-657, 541-658
Mobil: 06-20/384-3853

Komárom-Esztergom megye

Dr. Kiss Juhász István
2800 Tatabánya,
Ságvári E. u. 15.
Tel: 06 (34) 323-185

Pest megye

Dr. Lázók Tibor
Dr. Várhelyi W. Péter
Budapest VII. ker.
Dohány u. 76. (OCÖ)
Tel.: 06-1-322-8903/115 mellék

Dr. Molnár Iván
2740 Abony,
Kossuth tér 1.
Tel: 06 (53) 360-135,
360-136/106 mellék
Fax: 06 (53) 360-064

Somogy megye

Dr. Kócsó József
7400 Kaposvár,
Szent Imre u. 14. 1/8.
Tel: 06 (82) 413-906

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

Dr. Lőkös Eleonóra
4400 Nyíregyháza,
Hősök tere 9.
Tel: 06 (42) 407-468

Dr. Ferenczy Róbert
4600 Kisvárd,
Szent László út 57.
Tel: 06 (45) 421-523

Jász-Nagykun-Szolnok megye

Dr. Fancsal Ágnes
5000 Szolnok, Szapáry út 19.
Tel: 06 (56) 420-110

Tolna megye

Dr. Sümegi Helga
7090 Tamási, Rácvölgy 7.
Tel: 06 (74) 474-977
Fax: 06 (74) 570-110

Nógrád megye

Dr. Farkas Imre
2660 Balassagyarmat,
Rákóczi fejedelem u. 18.
Tel: 06 (35) 505-995
Fax: 06 (35) 300-782

Veszprém megye

Dr. Harcos Gábor
8200 Veszprém,
Szabadság tér 15.
Tel: 06 (88) 329-489

Zala megye

Dr. Németh Györgyi
8800 Nagykanizsa
Teleki u. 14.
Tel: 06 (93) 312-749

Vas megye

Dr. Kabay Gábor
9700 Szombathely,
Óperint u. 1.

Segesvár 2008

